БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

# Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 109 (8329) МАЙН 10 ПЯТНИЦА 1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

*Арад түмэнэй ажал хүдэлмэреэр байгуулагдаһан хүсэ ехэтэ социалистическэ экономико болбол советскэ Эхэ ороноймнай дам саашадаа һалбаран хүгжэлгын, ажалшан олоной амар амгалан, зол жаргалтай байлгын эшэ үндэһэниинь мүн. Манай общество ерээдүйнгөө байдалые этигэл найдабаритайгаар хаража, өөрынгөө коммунистическэ һаруул һайхан үглөөдэр тээшэ дабшажа ябана.*

(СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сесси дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэһэн элидхэлһээ).

## СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сесси

# ПРОМЫШЛЕННОСТЬ, БАРИЛГА ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ ХЭРЭГЫЕ СААШАДАНЬ ҺАЙЖАРУУЛХА ТУХАЙ

## *СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сесси дээрэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэл*)*

*(Үргэлжэлэл)*

Эдэ хоёр заводууд хоорондоо таһаршагүй холбоотой. Гэбэшье, бодото дээрээ нэгэ предприятиин хоёр директорнүүд ажалдаа хамаатай али нэгэ асуудалнуудые шиидхэхын тула Воскресенскһээ Москва тээшэ баһал ами аминдаа хандаха баатай болно. Теэд Москвада, министерствэдэ, бодото дээрээ нэгэн бүхэли энэ хоёр заводые хоёр главкнууд хүтэлбэрилдэг. Зүгөөр тэдэ главкнуудай хоорондо ялгаан гарабал, энээниень зүбхэн лэ министерствын хүтэлбэрилэгшэд шиидхэхэ зэргэтэй болоно.

Москвагай электрозаводые гурбан министерствонүүдэй хүтэлдэг ушар бүришье гайхалтай баримта болоно. Энэ предприятиин урданайнь цехүүдые заводуудай болгоод, тус бүридэнь заводоуправлениинүүдые таһалдуулһан бии болгоһон байна.

Экономическа районуудай байгуулагдаха, Арадай ажахын соведүүдэй эмхидхэгдэхэдэ, мүн тусхай һалбаринуудаар мэргэжэһэн, олон министерствонүүдэй, главкнуудай үгы болгогдоходонь, тусхай мэргэжэлтэй олон һалбаринуудые байгуулха, тон олон предприятинуудые хамжуулан хүдэлгэхэ ехэ арга боломжо бии болохо байнабди. Экономическа захиргаанай район бүхэндэ олон зуун предприятинууд бии ха юм. Тиигэжэ иимэ олон районуудай үйлэдбэриин хэмжээнэй мүнөө байһан хэдэн министерствонүүдэй үйлэдбэриин хэмжээнһээ ехэ байха юм. Иимэ байдалда совнархозууд тусхай мэргэжэлтэй һалбаринуудые эмхидхэжэ, предприятинуудые зүбөөр хамжуулан хүдэлгэхэдээ, арадай ажахыда бии байһан айхабтар ехэ арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэжэ байха.

Жэшээнь, Москвагай городской экономическа захиргаанай районые абаад үзэе. Москвада байдаг дизель машина бүтээлгын болон металл болбосоруулгын предприятинууд машина бүтээлгын дүрбэн министерствын—Станок бүтээдэг болон инструментальна промышленностиин министерствын, Машина бүтээлгын министерствын, прибор бүтээлгын болон автоматизацигын хэрэгсэлнүүдэй министерствын, Хүнд машина бүтээлгын министерствын гаргадаг продукцинаа ехэ хэмжээтэй продукци бүтээдэг байна. Москвагай городской совнархозой мэдэлдэ элдэб һалбаринуудай 600 эгээн томо промышленна предприятинуудые үгэхөөр хараалагдана. Эдэ предприятинууд 1956 ондо 55 миллиардһаа дээшэ түхэригэй промышленна продукци бүтээһэн байгаа.

Москвагай областиин Арадай ажахын соведэй мэдэлдэ 93 промышленна предприяти үгтэнэ. Эдэ предприятинууд 43 миллиард түхэригэй продукци бүтээдэг. Энэнь мүн лэ хэдэн министерствонүүдэй бүтээдэг продукциин хэмжээнтэй адли.

Кемеровскэ областиие абаад үзэе. Кемеровскэ областиин Совнархозой мэдэлдэ 254 промышленна предприяти үгтэхөөр хараалагдана. Эдэ предприятинуудта 259 мянган хүдэлмэришэд ажалладаг, тэдэнэр 13 миллиард түхэригэй промышленна продукци бүтээдэг. Энээние жэшээлэн харуулхын тулада иимэ баримта һануулая: Тракторна болон хүдөө ажахын машина бүтээлгын министерствын бүхы предприятинуудта 259 мянган хүн хүдэлдэг. Тиихэдэ энэ министерство бүхы дээрээ 11 миллиард түхэригэй продукци гаргадаг. Тракторна болон хүдөө ажахын машина бүтээлгын министерстводэ хабаатай бүхы предприятинуудай бүтээн гаргадаг продукциһаа ехэ продукци бүтээдэг предприятинууд Кемеровскэ совнархоздо үгтэнэ.

Коми АССР-эй промышленна предприятинууд 30 министерство, зурганууда мэдэлтэй. Тэдэнэй заримайнь нэгэ гү, али хоёр предприятитай байха юм. Энэ байдалда Коми АССР-эй Совнархозой мэдэлдэ 99 промышленна предприяти орохо байна. Тэрэ предприятинуудта 100 мянган хүдэлмэришэд ажаллаха, 5 миллиард түхэригэй промышленна продукци бүтээн гаргадаг. Харин тиихэдэнь Барилгын болон харгын замай машина бүтээдэг министерствын бүхы предприятинуудта 65 мянган хүдэлмэришэн ажаллаха, тус министерствын предприятинууд 3,2 миллиард түхэригэй продукци гаргадаг байна. Тиихэдээ энэ министерствын предприятинууд Коми АССР-тэ байгуулагдаха Совнархозой предприятинуудһаа бага продукци гаргана гэээшэ.

Республиканууда, хизаарнуудта, областьнуудта промышленностиин ямар ехээр хүгжөөб, промышленность, барилга хүтэлбэрилгые эхэ бүхэ нютаг нютагһаа байха бэелүүлхээр саг ерээ гэжэ эдэ бүгэдэ үзүүлнэ. Промышленность хүтэлбэрилхэ хэрэгэй хубилгагдахада, шэнэ шэнэ һалбаринуудые бии болгохо, промышленностиин предприятинуудые хамжуулан хүдэлгэлгэ тушаа асуудалнуудые амжалтатайгаар, мүн бэе бэеһээ дулдыдаһагүй предприятинуудые нягта холбоотойгоор хүдэлгэхэ тухай асуудалнуудые түргэнөөр шиидхэхэ арга боломжо олдохо байна.

Промышленность хүтэлбэрилхэ хэрэгэй хубилгагдахада, экономическа захиргаанай район бүхэндэ тусхай һалбаринуудаар мэргэжэһэн управлениинүүд, трестнүүд гү, али таһагууд совнархозуудта байгуулагдаха. Тиихэдээ тус экономическа районой промышленностиин ямар һалбаринуудай предприятинууд бииб гэжэ харгалзаха абтаха. Хүтэлбэриин шэнэ гуримай байгуулагдахадэ, шэнэ шэнэ һалбаринууд улам хүгжэхэ. Тиигэшьегүй арганагүй. Юуб гэхэдэ, тусхай һалбаринуудые байгуулха асуудалые союзна республиканска совнархозууд, госпланууд эрхилхэ юм. Энэ СССР-эй Госплан хамтын түсэб зохёохо юрэнхы таһагуудһаа гадна, промышленностиин элдэб һалбаринуудаар мэргэжэһэн таһагуудтай, подотделнүүдтэй, мэргэжэлтэдтэй байха юм. Тиихэдээ тэдэнэр арадай ажахын зарим һалбаринуудые тусхай мэргэжэлтэй хүгжөөхэ, хамжуулан хүдэлгэхэ тушаа асуудал ажахын хүгжэлтын түсэбые хараадаа абаха аргатай байха. Тусхай һалбаринуудаар мэргэжэһэн эдэ таһагууд болон подотделнүүд промышленностиин һалбаринуудай хүгжэлтын түсэбые зохёохо, тэдэниие бэелүүлгын хойноһоо хинан шалгаха уялгатай. Промышленностиин һалбаринуудые зүбөөр хүгжөөхын тулада министерствонүүдэй эрхим һайн хүдэлмэрилэгшэдые—эгээл һайн мэргэжэлтэдые, ажахын хүтэлбэрилэгшэдые СССР-эй Госпланда хүдэлхыень эльгээхэ ёһотой.

Тиигэжэ, хүтэлбэриин хэрэгэй хубилгагдахада, экономическа районуудай болон республиканкуудай доторшье, мүн бүхы арадай ажахыдашье тусхай мэргэжэлтэй һалбаринуудые улам олоор байгуулха, предприятинуудые хамжуулха бүри ехэ арга боломжо олдохо, мүн оронойнгоо промышленна хүсэ шадалые, наукын туйлалтануудые эрхим һайнаар хэрэглэхэ таарамжатай зохид байдал байгуулагдаха, инженерно-техническэ болон научна кадрнууд таараха газартаа хүдэлмэрилдэг болохо, мүн техникэ нэбтэрүүлхын түлөө тэмсэлдэ научна эмхи зургаануудай болон институдуудай үүргэнь дээшэлхэ байна.

Ажахыгаа шэнэ гуримаар хүтэлбэрилдэг болоходоо, тусхай мэргэжэлтэй шэнэ һалбаринуудые байгуулжа, олон предприятинуудые хамжуулан хүдэлгэжэ шадахагүй хабди гэжэ зарим нүхэд һанажа болохо. Тэдэнэр нэгэн гээ һаа ажахые хүтэлбэрилгые хубилгаха гээшэ ямар ехэ удхашанартайб гэжэ ойлгодоггүй гү, али промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ урдын гуримда ехээр дадашаһан хүнүүд байжа болоо.

Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгэй хубилгагдахада, хоорондоо холбоо харилсаагүй элдэб олон зургаануудта бии байһан дутагдалнуудые түргөөр усадхаха, советскэ экономикые саашадаа улам һалбаруулхын түлөө хүдэлмэришэдые, мүн наука болон техникын ажал-ябуулагшадые олоор хабаадуулха арга боломжо олдохо байна.

Нүхэд депутадууд! Тус областиин, республикын промышленность, барилгые түргэн һайнаар хүтэлбэрилхэ, мүн арадай ажахын түсэбэй даалгабаринуудые дүүргэхэдээ, гүрэнэй жаяг заршамые шангаар сахиха гээшэ совнархозуудай нангин уялгань болохо юм.

Үргэн олон ажалшадые промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ хабаадуулхын тулада совнархозуудай дэргэдэ технико-экономическа соведүүд байгуулагдаха ёһотой. Томо томо мэргэжэлтэд, ухаалан зохёогшод, ажалай түрүүшүүл, партийна, советскэ, ажахын, профсоюзна, научно-шэнжэлэлгын болон бусад организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ соведтэ орохо ёһотой.

Совнархозуудай аппарадта хэды зон хүдэлхэб гэһэн асуудалда тон болгоомжотой наринаар хандажа, хүтэлбэриин аппарадта үлүү олон зониие байлгахагүй гэжэ оролдохо ёһотойбди. Үсөөхэн аад, мэргэжэлтэй уладууд совнархозой аппарадта хүдэлхэ зэргэтэй.

Предприятиин директорнүүдэй эрхыень үргэдхэхэ, предприятинуудта болон барилгануудта үгтэдэг түсэбэй элдэб янзын даалгабаринуудые үсөөн болгохо, техническэ, мүнгэ зөөриин, ажахын асуудалнуудые шиидхэхэдэнь директорнүүдтэ ехэ эрхэ олгохо шухала гэжэ тус элидхэлэй тезисүүдые зүбшэн хэлсэхэдээ олон нүхэд зааһан байна. Энэ асуудалые гүнзэгы һайнаар бодомжолжо үзөөд, эгээл зүб шиидхэбэри гаргаха шухала.

Мүн экономическа район доторой промышленностиие хүтэлбэрилхэ хэрэгые шадаал һаа һайнаар эмхидхэхэ гэжэ оролдохо хэрэгтэй. Жэшээ болгон, Москва, Уралай, Сибириин, Украинын областьнуудые абаад үзэе. Тэндэмнай айхабтар ехэ промышленна продукци бүтээгдэдэг. Заводууд мүнөө ямар байдалтайб гэжэ һайн шэнжэлхэ, трестнүүдые байгуулха, предприятинуудые хоорондонь нягта холбоотой болгохо тушаа асуудалые, мүн тус экономическа захиргаанай район дотор экономическа талаар эгээл аша үрэ ехэтэй, техническэ талаар туһатай мэргэжэлнүүдые хүгжөөхэ, ажал хэрэгтээ бии байһан дутагдалнуудые усадхаха, хүтэлбэриие һайжаруулха, шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ, шэнэ технологи, комплексно механизаци болон автоматизаци зохёон бэелүүлхэ асуудалнуудые зүбөөр шиидхэхэ шухала.

Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгэй хубилгагдахада, ажал хэрэгээ аша үрэ ехэтэйгээр, зүбөөр эмхидхэхэ тушаа хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй оруулһан дурадхалнуудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ эгээл таатай зохид байдал олдохо. Гадна инженернүүдэй, ажахын болон захиргаанай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө предприяти, барилгые һайнаар, тодорхойгоор хүтэлбэрилдэг болохо арга олдохо юм. Энэ талаар мүнөө ехэ дутагдалнууд бии.

Жэшээнь, предприятинуудта техническэ талаар шалгаха албаниие эмхидхэхэ тушаа асуудал хаража үзэе. Цехын начальник, мүн мастернуудые олон шалгагшад хинажа байдаг. Технологическа жаяг заршамые сахиха талаар харюусалга дээшэлүүлхын тулада, мүн шанар һайнтай, үнэгүй продукци бүтээн гаргадаг болохын тулада цехын мастер болон начальнигайнь үүргые дээшэлүүлхэ шухала. Мастер начальник хоёр продукциин шанарай түлөө эгээл түрүүн харюусаха зон ха юм. Хүдэлмэришэн, мастер, цехын начальник—эдэ хүнүүд эгээл эрхим хинан шалгагшад мүн. Тэдэнэр хэнһээшье үлүүгээр металлай, материалай болон хэрэгсэлнүүдэй шанарыень мэдэдэг. Продукци бүтээхын тулада ехэ ажал хүдэлмэри ябуулһанайнь түлөө тэдэниие урмашуулхаһаа гадна, һайн шанартай продукци гаргаһанайнгаа түлөө тэдэнэр мүн лэ урмашуулагдаха ёһотой. Элдэб министерствонүүдһээ болон зургаануудһаа ерэһэн олон приёмщигууд предприятинуудта хүдэлнэ. Эдэнэр заримдаа аша үрэтэй юумэ бүтээдэггүй. Продукци захиһан зарим зургаанууд техническэ шалгалтын таһагай хинагшадһаа гадна, предприятинууд дээрэ өөһэдынгөө хинагшадые барижа байдаг. Эдэнь бүхы продукци, хэтэрхэдээ галстугуудыешье шалгажа абадаг байна. Тиихэдэ элдэб олон хинан шалгагшадай байгаашье һаань, галстугууд олон ушарнуудта муу шанартай байдаг гэжэ хэлэхээр. Тиимэһээнь ажалшад энэ талаар зүб гомдол оруулдаг. Олон мянган хүнүүд элдэб эсын шалгалтын аппарадуудта хэрэглэгдэжэ, предприятинуудта, барилгануудта ажаллахаһаа һамааруулагдана. Эдэ хүнүүд предприятиин бүтээһэн продукциин шанарые һайжаруулха хэрэгтэ мүртэй туһаламжа үзүүлжэ шададаггүй байна.

Айхабтар олон хинан шалгагшадай бии байгаашье һаань, манай предприятинууд олон ушарнуудта шанар муутай зүйлнүүдые бүтээжэ арадайнгаа ажахыда ехэ гарза хэдэг байна. ЦСУ-гэй мэдээсэһэнэй ёһоор, 1955—1956 оной туршада промышленностьда 6 миллиард шахуу түхэригэй голодоһон гараһан байна. Харин тиихэдэнь союзна болон республиканска промышленностьда 400 мянга гаран техническэ шалгалтын хүдэлмэрилэгшэд ажаллажа байгаа юм. Жэшээнь, гансал автомобильна промышленностиин, тракторна, хүдөө ажахын болон транспортна машина бүтээлгын предприятинуудта 50 мянга гаран хинан шалгагшад, голодоһо тодорхойлогшод хүдэлмэрилдэг. Поршенинүүдэй сахариг хэдэг Мичуринска заводто, мүн Нэгэдэхи шарикоподшипниковэ заводто ажалладаг гол хүдэлмэришэдэй 20 шахуу процент зонтойнь адли тоотой хүнүүд хинан шалгагшадаар, голодоһо тодорхойлогшодоор хүдэлдэг байна.

Иимэ байдал продукциин шанарай түлөө сэхэ харюусаха уладуудай харюусалгыень доошолуулжа, продукциин өөрынь үные нилээн дээшэлүүлдэг байһаниинь элитэ. Энэ талаар манда бии байһан хуулинуудые, шиидхэбэринүүдые шэнээр хаража үзэхөөр болоо гэжэ һанагдана. Мүнөө сагай ажал хүдэлмэридэ таарахаар шиидхэбэринүүд тэдэнэй орондо абтаха ёһотой. Тусхайлан хэлэбэл, урдань эрхим һайн хүдэлмэрилэгшэд бүтээһэн продукцидаа өөрынгөө тамга дараад, техническэ хиналтын таһагта харуулангүйгөөр тушааха эрхэтэй байгаа. Энэ заншалые мүнөө дахин оруулбал таарамжатай гэжэ һанагдана.

Экономическа захиргаанай районуудта барилга яажа хүтэлбэрилхэб гэһэн асуудалда тогтожо хэлэхэ хэрэгтэй. Элдэб зургаануудта хабаатай олон мянган, жэжэхэн барилгын организацинуудай орондо Арадай ажахыда мэдэлтэй подрядаар хүдэлдэг, томо барилгын организацинууд экономическа районуудта байгуулагдаха ёһотой. Совнархозуудай хүтэлбэрилдэг барилгын организацинуудай зариманиинь түсэблэлгын болон техникэ хүгжөөхэ тушаа асуудалаар барилгын тусхай министерствонүүдтэ мэдэлтэй байха болоно. Арадай ажахын соведүүд барилгын эдэ организацинуудые сэхэ хүтэлбэрилжэ, барилгын механизмуудые эрхим һайнаар ашаглаха, барилгын үные доошолуулха, промышленна предприятинуудта шэнэ машинануудые түргэнөөр ашаглалгада оруулха, байрын, культурно-ажаһуудалай барилга түргэдхэхэ арга боломжотой байха юм.

Барилга, хабсаралгаар мэргэжэһэн организацинуудые байгуулһанай туһагүй бэшэ аа гү гэжэ зарим нүхэд зүбшэн хэлсэлгын үедэ хэлэһэн байна. Мүнөө эдэ организацинууд ямар экономическа районуудта хүдэлжэ байнаб, тэндэхил совнархозуудтаа хожомынь орохо ёһотой. Тиихэдээ республикын Госпланай, СССР-эй Госпланай болон тусхай министерствын зохёоһон түсэбүүдээр тэдэнэр ажаллаха болоно.

Совнархозуудай байгуулагдахада түүхэй эдээр, техникээр, предприятинуудые хангаха ябадал һайжарха, областьнуудта, хизаарнуудта, республикануудта мүнөө зэргэлэн хүдэлжэ байдаг хангалгын болон продукци худалдалгын олон мянган конторонуудай, базануудай орондо хангалгын, мүн худалдаанай хэрэгые эрхилхэ нэгэн ниитэ органууд байгуулагдаха.

Эдэ бүгэдын ашаар түүхэй эдшье, машина техникэшье эрхим һайнаар хэрэглэгдэдэг болохо, захиргаанай, хүтэлбэриин гаргаша бага болохо, промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэг һайжарха байна. Ажахыгаа шэнэ гуримаар хүтэлбэрилдэг болоходоо, ехэ аша үрэ олохобди гэжэ мүнөөнһөө хэлэхээр. Тусхайлбал, союзна, союзно-республиканска болон республиканска промышленностиин ба барилгын министерствонүүдэй, зургаануудай хүтэлбэриин аппарадта, хангалгын, худалдан тараалгын болон бэлэдхэлэй аппарадуудта мүнөө 850 мянга шахуу хүн хүдэлдэг. Тэдэниие байлгахын тулада гүрэмнай жэлдээ 10 миллиард шахуу түхэриг гаргашална. Энэ аппарадай оройдоол 10 процентээр соморлогдоходонь гүрэмнай нэгэ миллиард шахуу түхэриг арьбалха. Бии байгаа бүхы арга боломжонуудаа эрхим һайнаар ашаглаһанай ашаар, промышленна продукциин, барилгын өөрынь үнэ доошолжо, бүри ехэ олзо гүрэндэ ородог болохо юм. Союзна, союзно-республиканска промышленностиин предприятинуудта бүтээгдэдэг промышленна продукциин өөрынь үнын нэгэ процентээр доошолходонь, 7 миллиардһаа бага бэшэ түхэриг арьбалагдадаг байһаниинь мэдээжэ. Тиихэдэ барилгын өөрынь үнын нэгэ процентээр доошолходо 1 миллиардһаа бага бэшэ түхэриг арьбалагдадаг. Ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгэй хубилгагдахада, промышленна продукциин болон барилгын өөрынь үнэ олон миллиард түхэригөөр доошолхо бэзэ гэжэ найдахаар.

### IV. Түсэблэлгые саашадань һайжаруулха, түсэблэлгын, тоо бүридхэлэй органуудай хүдэлмэриие шэнэдхэн табиха тухай

Нүхэд депутадууд! Арадай ажахые түсэбэй ёһоор хүтэлбэрилдэг, ушар хадаа капиталистическэ байгуулалтаһаа социалистическэ байгуулалтын һураггүй үлүү һайн байдаг зүйлнүүдэйнь нэгэн болоно. Арадай ажахые хүтэлбэрилгэ саашадань улам һайжаруулха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ зуураа, парти, правительство арадай ажахые түсэбэй ёһоор хүгжөөхэ хэрэгые саашадань нарижуулгада онсо анхарал табина.

Нэгэ ниитэ гүрэнэй түсэбөөр арадай ажахые хүгжөөлгын тон шухала удхашанартай байһыень зааха зуураа, В. И. Ленин ажахын байгуулалтада Госпланай үүргые дээшэлүүлхэ шухала гэжэ тэмдэглэһэн байна.

Инженерно ба научна талаар түгэс һайн бэлэдхэлтэй, практическа хүдэлмэриин баян дүршэлтэй хүнүүдэй ургажа гараад байһан мүнөө үедэ арадай ажахые түсэблэхэ ба арадай ажахын түсэбые тааралдуулан зохёожо бэелүүлхэ талаар Госпланай үүргые саашадань үргэдхэхэ эгээн һайн арга боломжонууд бии болоод байна.

Энэ асуудалые зүбшэн хэлсэжэ байха үедэ арадай ажахын Дээдэ совет гү, али СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи комитет мэтэ ажахын тусхай органиие байгуулха тухай дурадхал хэдэн нүхэд оруулһан байна. Тиимэ органуудта хүндэ промышленностиин гол һалбаринуудые хүтэлбэрилхэ үүргэ даалгахые тэдэнэр һайшаан дурадхаһан байна. Эдэ дурадхалнуудыень олон хүнүүд зүбөөр буруушаагаа. ВСНХ гэжэ түбэй томо органой байгуулагдахада мүнөөнэй министерствонүүд, главкнуудтал адлирхуу аппарат заатагүй байгуулха болохо гэжэ олон нүхэд заана. ВСНХ ба тэрэнэй главкнууд хадаа мүнөөнэй союзна министерствонүүд мэтэ Совнархозуудай ба Госпланай тусхай һалбаринуудай хүдэлмэриие дабталсажа, республиканууд болон экономическа районуудта амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэ олонтоото жиирэй асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хүсэ ба сагаа гаргаха болоно. Ажахын элдэб хэмжээ-ябуулгануудые тааралдуулха ба зүбшэхэ хэрэгтэ олонтоото мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэд мүн лэ һамааруулагдаха болоно.

Тус тус һалбаринуудай комитедүүдые байгуулха тушаа хэлэхэ болоо һаа, таанадта тараажа үгэһэн Хуулиин проект соо хэлэгдэһэнэй ёһоор, тэдэнэй хэхэ ажалай үүргые зарим тэды ондоо болгоод зарим һалбаринуудаар министерствонүүдые үлөөбэл зүйтэй.

Госэкономкомиссиин үүргэнүүдые СССР-эй Госпланай болон союзна республиканкуудай госпланuудай бэелүүлдэг болохо дээрэһээ промышленность болон барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые шэнэдхэн хубилгахатай хамта Госэкономкомисси байлгаһанай хэрэггүй болоно.

Промышленность болон барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадань һайжаруулха ябадал түбэй болон нютагуудтахи түсэблэлгын органуудай хүдэлмэриие үндэһөөрнь һайжаруулха, СССР-эй Госплание, союзна республиканкуудай госплануудые, нютагуудтахи түсэблэлгын органуудые һайн бэлэдхэлтэй мэргэжэлтэдээр бэхижүүлхэ эрилтэ табина.

СССР-эй Госплан хадаа оронойнгоо арадай ажахые научна ёһоор түсэблэдэг экономическо-түсэблэлгын орган байха зэргэтэй. Тэрэ хадаа арадай ажахын эрилтэнүүдые шэнжэлэн үзөөд, наукын болон техникын туйлалтануудые хараадаа абалсаад, арадай ажахын бүхы һалбаринуудые хүгжөөхэ тушаа дурадхалнуудые оруулха уялгатай. Тэрэ дурадхалнууд соонь экономикые комплексноор хүгжөөхэ арга боломжонууд наринаар бодомжологдохо, ниитэ гүрэнэй аша туһада ресурснуудые эгээн һайнаар ашаглаха арга боломжонууд хараалагдаха ёһотой. Шэнэ эрхэ байдалда арадай ажахые хүгжөөхэ түсэб хадаа союзна республика, экономическа захиргаанай район бүхэндэ зохёогдодог болохо. СССР-эй Госплан хадаа ороной ажахын һалбаринуудай зүбөөр ба тааруугаар хүгжэхэ ябадал хангаха ба энэ талаһаа тус тус союзна республиканууд болон районуудай түсэбүүдэй зүбөөр табигдаһыень шалгаха уялгатай.

Шэнэ эрхэ байдалда Госпланай хүдэлмэриие ямараар шэнэдхэн табиха тухай асуудалнуудта энэ элидхэл соо тогтожо хэлэһэнэй хэрэггүй. Юундэб гэхэдэ, тэрээн тушаа элидхэлэй тезисүүд соо дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэнхэй бшуу. Түсэблэлгые һайжаруулха тушаа тезисүүд соо хэлэгдэһэн гол заабаринууд зүбшэн хэлсэлгын үедэ һайшаагдаһан байна. Түсэб зохёохо хүдэлмэридэ бии байһан горьтой дутагдалнууд, түсэблэлгын органуудай хүдэлмэринүүдые һайжаруулха зорилгонууд партиин Центральна Комитедэй декабрьска болон февральска Пленумүүд дээрэ, СССР-эй Верховно Соведэй урда болоһон сесси дээрэ бүхы талаһаа харагдаһан ба һайтар зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

Нүхэд депутадууд, энэ асуудалые мүнөөнэй сесси дээрэ зүбшэн хэлсэхэдээ СССР-эй Госпланай хүдэлмэриие шэнэдхэн һайжаруулха ба түсэб табиха хэрэгые һайжаруулха талаар зарим эгээн шухала асуудалнуудта тогтожо хэлэхэ хүсэлэнтэйб.

Нэн түрүүн холын хараата түсэбүүдые зохёохо хэрэгые һайжаруулха хэрэгтэй. Госплан хадаа нэгэ жэлэй ба табанжэлэй түсэбүүдые зохёохотойгоо хамта бүхы оронойнгоо ажахы болон тэрэнэй зарим һалбаринуудые бүри удаан саг соо хүгжөөхэ холын хараата түсэбүүдые зохёохо зэргэтэй. Эдэ түсэбүүдэй ёһоор арадай ажахын элдэб һалбаринуудай хүгжэлтэ зүбөөр тааруулагдаха, тус тус экономическа районуудай хүгжэлтын шэглэл тааруулан тодорхойлогдохо ёһотой.

Нэгэ жэлһээ нүгөө жэлдэ, нэгэ табанжэлһээ удаадахи табанжэлдэ орходоо түсэбүүдые шэнээр табидаг шахуу байнабди. Энэмнай манай түсэблэлгын эгээн горьтой дутагдалынь болоно гээшэ. Жэлэй дүүрэхэдэ манай зарим предприяти болон барилгануud хуушан жэлэй эсэс хүрэтэр шэнэ жэлдэ хэхэ ажалайнгаа түсэбгүй һуудаг. Ажабайдалнай таһалгаряагүйгөөр хүгжэжэл байдаг бшуу. Теэд түсэбүүд календарна сагаар тусхай болзорто таһаршаһан шэнги болодог. Ябажа байһан жэл соо ерэхэ жэлэй гол юумэнүүдые хараалхаар, тиихэдэ ябажа байгаа табанжэл соо удаадахи табанжэлдэ ядахын

*(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)*

*) Үргэлжэлэл. Эхиниинь манай газетын майн 9-нэй номерто.

# ПРОМЫШЛЕННОСТЬ, БАРИЛГА ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ ХЭРЭГЫЕ СААШАДАНЬ ҺАЙЖАРУУЛХА ТУХАЙ

## *СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сесси дээрэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэл*

*(Үргэлжэлэл)*

сагта тэрэнэй түрүүшын жэлнүүдтэ хэгдэхэ хүдэлмэриин гол зүйлнүүдые багсаамжалагдахаар түсэбүүдые табидаг болохо хэрэгтэй.

Ехэнхи предприятинууд хэдэн жэл соо баригдадаг гээшэ. Тиимэһээ түсэб табихадаа гансал табанжэл соо хэгдэхэ хүдэлмэриие хараадаа абаха бэшэ, харин удаадахи табанжэлнүүдтэ хэгдэхэ хүдэлмэриие хараадаа абажа, түсэб зохёохо хэрэгтэй болоно.

Түсэблэлгын үшөө нэгэ ондоо гол дутагдал тухай хэлэхэ хэрэгтэй. Ажахын зарим һалбаринуудые хүгжөөхэ холын хараата түсэбүүдые ехэ сүлөөтэйгөөр, тодорхойгоор жэлэй турша соо түсэблэдэгбди. Жэшээлхэдэ, хэмэл утаһа үйлэдбэрилгэ ехэ болгохо тухай яһала һайнаар бодомжологдоһон шиидхэбэри абтаа бэлэй. Тиигээд тэрэл утаһые удаадахи жэлдэнь хүгжөөхэ тухай түсэб зохёоходоо Госэкономкомисси болбол түрүүн гаргаһан шиидхэбэреэ бүри хараадаа абалсангүйгөөр ондоо, түрүүшынхиһээ муу болгогдоһон шиидхэбэри абаһан байха юм. Нёдондо Донбасс тушаа шиидхэбэри абтаа һэн. Тиигээд нэгэ хэды һара болоод Донбассай 1957 оной түсэб зохёоходоо түрүүшынгээ шиидхэбэриие бүдүүлигээр эбдэжэрхиһэн байха юм. Түсэблэлгэдэ иимэрхүүгээр хандахадаа бидэнэр түсэблэлгын органуудай хүдэлмэрилэгшэдые забхайруулнабди. Жэлэй эхиндэ гү, али дундань ямар нэгэн холын хараата асуудалай гараа һаа Госплан болон Госэкономкомисси али нэгэн һалбаринуудай табиһан эрилтые һаадгүйгөөр дүүргэдэг юм гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Бодомжогүй гаргашануудые хэхыень, капитальна барилгада үлүү ехэ мүнгэ гаргахыеншье түсэблэлгын органуудай тушаалта хүдэлмэрилэгшэд зүбшөөрдэг. Тиигээд жэлэй гү, али табанжэлэй түсэб табихада, али комплексно ёһоор табигдаһан түсэб болоходонь мүн лэ эдэ хүдэлмэрилэгшэд али нэгэн һалбариие хангаха арга боломжогүй, мүнгэ ба материал үгы гээд байдаг юм.

Энэ таарамжагүй байдалые болюулха хэрэгтэй. Имагтал жэлэй дүүрэхэ үедэ бэшэ, харин бүхы жэлэй туршада һалбари бүхэнэй саашадаа хүгжэхэ арга боломжонууд шэнжэлэгдэжэ, һалбари бүхэнөөр холын хараата түсэбүүд зохёогдохо ёһотой. Тиигээд урид бэлэдхэгдэһэн түсэбүүдээр бэлэн болгогдонхой даалгабаринуудые Госплан тус тус һалбаринуудаарнь тааруулаад лэ, нэгэ ба табанжэлэй түсэбүүдые зохёодог болохо ёһотой. Холын хараата түсэбүүд жэлэй һүүлдэ гү, али табанжэлэй һүүлшын жэлдэ зохёогдохо бэшэ, харин таһалгаряагүйгөөр зохёогдожо байха зэргэтэй.

Арадай ажахын шухала һалбаринуудай зүбөөр хүгжэхэ ябадал холын хараата ба бэелүүлэгдэжэ байгаа түсэбүүдээр хангагдаха ёһотой. Тэрээнтэй хамта СССР-эй Госпланда мүнөө үедэ министерствонүүдэй бэелүүлжэ байһан промышленностиин шухала һалбаринуудай хүгжэлтэ хангаха, централизованно ёһоор ябуулагдадаг нэгэн эхитэй политика ябуулха үүргэ даалгагдаха байна. Үгы болгогдохо министерствонүүдэй хүтэлбэрилжэ байһан промышленностиин һалбаринуудаар бэелүүлэгдэжэ байһан ба холын хараата түсэбүүдые зохёохо, предприятинуудые зүбөөр байгуулха, промышленностиин али нэгэн һалбарида техническэ хүгжэлтые зүбөөр эмхидхэхэ, предприятинуудай хүдэлмэриин экономическа показательнуудые һайжаруулхын түлөө хиналта хэхэ асуудалнууд СССР-эй Госпланда даалгагдаха зэргэтэй. Түсэбые дүүргэжэ байха үедэ баталагдаһан түсэб соо элдэб заһабари оруулха, мүн үйлэдбэриин хүсэнүүдые эгээн һайнаар ашаглахын тулада зарим экономическа районуудта хэдэн шэнэ захилнуудые тараажа үгэхэ шухала болохо ушар гаража магад. Эдэ уялгануудаа бэелүүлхэ зуураа СССР-эй Госплан өөрынгөө хүдэлмэриие союзна республикануудай госплануудтай һайнаар тааруулжа ябуулха ёһотой.

Үлэхэ министерствонүүдэй арадай ажахын тус тус һалбаринуудта бэелүүлжэ байһан уялгануудынь ехэнхидээ хубилангүй шахуу үлэхэ юм. Тэдэ һалбаринуудай хүгжэлтые арадай ажахын хүгжэлтын ниитэ зорилгонуудтай тааралдуулан зохёохо асуудалые СССР-эй Госплан шиидхэхэ байна.

Арадай ажахые зүбөөр хүгжөөхын тулада нютагуудай дүршэлые эгээн һайнаар хараадаа абалсажа, арадай ажахын гүрэнэй түсэбүүдые зохёохо шухала. Түсэб зохёолго хадаа предприятинуудһаа эхилжэ табигдаад, саашадаа тус ажахын нэгэдэлдэ, тиигээд Арадай ажахын соведтэ, республикын Госпланда, һүүлдэнь СССР-эй Госпланда эсэслэн дүүргэгдэхэ ёһотой. Түсэбые иигэжэ табихада нютагай арга боломжонуудые, үйлэдбэриин хүсэнүүдые эгээн һайнаар хэрэглэхэ, мүн оронойнгоо газар дайда дээрэ үйлэдбэриие зүбөөр хубаарилха арга олгохо байна. Арадай ажахын соведүүдэй болон республикануудай госплануудай зохёоһон түсэбүүдэй ёһоор СССР-эй Госплан хадаа суглуулагдамал түсэб зохёохо, бүхы оронойнгоо арга боломжо болон эрилтэнүүдые хараадаа абажа, түсэбтэ заһабари оруулха зэргэтэй.

Арадай ажахые материально-техническэ талаар хангаха түсэб зохёохо, тэдэниие бэелүүлхэ үедэ гараһан асуудалнуудые шиидхэхэ үүргэ СССР-эй Госпланда даалгаха хэрэгтэй. Үйлэдбэриин ба материально-техническэ хангалгын түсэбүүдэй ёһоор республикануудай хоорондо түүхэй эд, материал, түлишэ, электроэнерги, түхеэрэлгэ болон арадай хэрэглэлэй эд бараа эльгээлсэхэ түсэбые табиха үүргэ Госпланда даалгагдаха байна. Экономическа районуудай болон предприятинуудай хоорондо батажаһан ажахын барисаанай байгуулагдаадүй байһан түрүүшын үедэ мүнөө министерствонүүдэй хубаажа байһан зарим продукцинуудаар хангаха түсэб табиха уялга СССР-эй Госпланда болон союзна республикануудай госплануудта даалгагдаха болоно. Промышленна продукцинуудые бэе бэедээ эльгээлсэхэ гүрэнэй журам наринаар сахихын түлөө хиналта мүн лэ Госплан бэелүүлхэ ёһотой.

Станочно түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ ба худалдан хубааха хэрэгтэ ёһотой гурим байгуулха хэрэгтэй. Мүнөө үедэ станогуудые бүтээн гаргалгые түсэблэлгэдэ эмхи гуримгүй ябадал үзэгдэдэг. Тусхай экономическа районуудай, бүри тус тус предприятинуудай хэрэглэмжэнүүдые хараадаа абажа, станочно түхеэрэлгэнүүдые бүтээлгэ эмхидхэдэг болохо хэрэгтэй. Өөртөө хэрэгтэй станогуудые бүтээхэдэнь тус станок абажа хэрэглэхэеэ байһан предприяти өөрынгөө үйлэдбэриин онсо илгаатай тааруулан тус станогые зохёохо үедэнь хабаадалсаха зэргэтэй. Тиимэ түхэлэй, тэды шэнээн станок хэрэгтэй гэжэ юрэнхы дээрэнь түсэблэнгүйгөөр, тэдэ заводуудта, тусгаар тодорхойлогдоһон тиимэ ажал хэхын тулада имагтал иимэ түхэлэй станогууд хэрэгтэй гэжэ түсэб соо хараалагдаха ёһотой. Станок бүтээлгые иимэрхүүгээр түсэблэдэг болоол хадаа манай промышленностиие техническэ талаараа эгээн нарижуулагдаһан, бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдээр зэбсэгжүүлхэ аргатай болохобди. Иимэ янзаар предприятинуудые шэнэ түхеэрэлгэнүүдээр хангаха шухала байһаниие Горьковско болон Московско автомобильна заводуудай жэшээ дээрэһээ хаража болоно. Эдэ заводуудта нилээн ехэ түхеэрэлгэнь олон жэлэй саада тээ табигдаһан дээрэһээ хуушаршанхай байһаниинь мэдээжэ. Манай хабаадалгатайгаар Хитадай Арадай Республикада баригдаһан автомобильна заводой техническэ түхеэрэлгэтэй эдэ заводуудые жэшэжэ үзэхэ болоо һаа, Хитадтахи завод техническэ түхеэрэлгэнүүдэйнгээ талаар манайхиһаа дээдэ хэмжээндэ байна.

Мүнөө үеын түхеэрэлгэнүүдые хитад нүхэдтөө үгэжэ байгаад өөһэдынгөө эсэгэ ороной автомобильна заводуудые мүнөөнэй үеын түхеэрэлгэнүүдээр хүсэд хангажа шадамаар гээшэ гүбди гэһэн асуудал гарана. Шадаха байһамнай дамжаггүй. Зүгөөр, станогуудые үйлэдбэрилхэ түсэб буруугаар табидаг дээрэһээ энээниие хэжэ шадаадүй байгаабди. Станогуудые бүтээхэ түсэбэй буруугаар табигдадаг дээрэһээ универсальна, бүтээсэ багатай, зарим ушарта хуушаршаһан, промышленностьда заримдаа хэрэглэгдэхээ болиһоншье станогуудые олоор гаргадаг заводууд бии юм. Нэгэ иимэ тоо харуулая. 1956 ондо манай промышленность металл отолдог 121 мянган станок гаргаа, тиихэдэ 22 мянганһаа багань гэхэ гү, бүхы гаргагдаһан станогуудай 18 процентнь тусгаар захилай ба агрегатна байһан юм. Тиимэһээ түхеэрэлгэнүүдые бүтээлгэ зүбөөр түсэблэжэ, тусгаар түхеэрэлгэтэй станогуудые олоор гаргаһан байгаа һаа нэгэ жэлэй туршада Горьковско, Московско автозаводуудые хэрэгтэй шэнэ станогуудаарнь хүсэд хангахаһаа гадна, хилын саана станогуудые эльгээхэ уялгануудаа ямаршье һаадгүйгөөр дүүргээд, бусад хэдэн предприятинуудые станогуудаар хангажа болохо байгдаа. Шэнэ түхеэрэлгээр һэлгэһэнэй һүүлээр заводуудһаа абтаһан хуушарһан түхеэрэлгэнүүдые заһабарилга хэхэ ба манай промышленностиин бусад хамһабариин ажалда хэрэглэжэ болохо байна. Мүнөө үедэ иимэ хамһабариин ажал хэхын тулада шэнэ үйлэдбэридэ үгтэһэндэл адляар шэнэ станогууд эльгээгдэһээр байна.

Энээнтэй нэгэн хамта хуушарһые шэнэдхэн һэлгэхэ, хэдэг зүйлнүүдэйнгээ ондоо болоһонтой дашарамдуулан хуушарһан түхеэрэлгэнүүдые шэнэдхэн һэлгэхэ хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулха хэрэгтэй. Энэ талаар ехэхэн арга боломжын бии байһаниие олон заводуудай дүршэл харуулна. Тэдэнэй зарим нэгэн узелнүүдые бага зэргэ һэлгээд лэ, мүнгэ зөөри багаар гаргашалаад, тэдэниие мүнөөнэй технологидо хүсэд тааража станогууд болгохо арга бии байна.

Ажахын байгуулалтада СССР-эй Госпланай үүргын ехэ болоһонтой дашарамдуулан тэрэнэй структурые хубилгаха шухала болоно. Госпланай аппарат хадаа дан ехэ байха ёһогүй. Шэнэ зорилгонуудаа болон уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын тулада Госпланда холын хараата түсэбүүдые зохёохо таһаг, мүн арадай ажахын һалбаринуудаар мэргэжүүлэгдэһэн таһагууд байгуулагдаха. СССР-эй Госпланай гол таһагуудые даагшанар өөһэдынгөө бэлэдхэлээр ба дүршэлөөр мүнөөнэй министрнүүдэй зэргын байха ёһотой.

Нүхэд депутадууд! Социалистическэ үйлэдбэриин таһалгаряагүй ургалта эрхим дээдэ техникын үндэһэ һуури дээрэ, техническэ дэбжэлтэ хэлбэришэгүйгөөр туйлажал байхада бэелүүлэгдэхэ юм. Манай ороной арадай ажахы Совет засагай жэлнүүдтэ тон һайн техникээр хангагдаа. Мүнөөнэй үеын научно-техническэ асуудалнуудые шиидхэхэ шадалтай олонтоото кадрнууд хүмүүжүүлэгдэнхэй. Нилээд ехэ амжалтануудай туйлагдаад байбашье, шэнэ техникые болон түрүү дүршэлые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ манайда үшөө горьтой дутагдалнууд бии гээшэ.

Хүтэлбэрилгын шэнэ гуримай ёһоор предприяти болон барилгануудай техническэ хүтэлбэрилгэ хадаа гол түлэб нютагуудта, экономическа районуудта бэелүүлэгдэдэг болохо. Энээнэй ашаар орёо нарин техническэ дэбжэлтын зорилгонуудые шиидхэхэдэ һаад хэдэг албан зургаанайнгаа тала бариһан ябадал усадхагдаха, үйлэдбэридэ шэнэ техникэ ба түрүү дүршэл түргэнөөр нэбтэрүүлэгдэдэг болохо байна. Эрдэм наука болон техникые хүгжөөхэ эгээн шухала хэмжээ-ябуулганууд СССР-эй Госпланаар табигдаһан арадай ажахын нэгэдэмэл түсэб соо хараалагдаха ёһотой.

Манай олонтоото мэргэжэлтэдэй дурадхалнуудые хараадаа абажа, научно-шэнжэлэлгын гол шухала институдууд үлөөгдэхэ министерствонүүдэй мэдэлдэ гү, али Госпланай тусхай таһагуудай мэдэлдэ байлгагдахань. Тус тус һалбаринуудай ехэнхи научно-шэнжэлэлгын, проектнэ болон конструкторска бюронуудые Совнархозуудай мэдэлдэ үгэхэ хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, эдэ эмхинүүдэй зариманыень үйлэдбэридэ бүри дүтэ болгохо хэрэгтэй.

Мүнөө байһан Гостехникын орондо СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэ Инженерно-техническэ комитет байгуулха гэжэ тезисүүд соо дурадхагдаа һэн. Тезисүүдые зүбшэн хэлсэхэ үедэ олон инженернүүд, наукын ажал-ябуулагшад тус органиие Научно-техническэ комитет гэжэ нэрлэхэ гэһэн һанамжа оруулаа һэн. Энэ дурадхалыень абалтайшье гү гэжэ һанагдана. Научно-техническэ комитет хадаа Эсэгэ орон соогоо, хилын саада тээхи наука болон техникын туйлалтануудые шэнжэлхэ, ном дэбтэр хэблэн гаргаха, тэдэ туйлалтанууд тухай мэдээсэхэ ба тэдэниие дэлгэрүүлхэ ябадал эмхидхэхэ зэргэтэй.

Научно-техническэ комитет хадаа наука болон техникын шэнэ туйлалтануудые арадай ажахыда нэбтэрүүлжэ байһаниiень шалгаха, арадай ажахын һалбаринуудые хүгжөөхэ научно-техническэ хэмжээе тодорхойлходонь СССР-эй Госпланда, республикануудай госплануудта, мүн тусхайта министерствонүүдтэ туһалха уялгатай.

Хэрбээ шэнэ техникые нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри хадаа үйлэдбэриин түрүүшүүлэй, уралан бүтээгшэд болон ухаалан зохёогшодой, мүн научна хүдэлмэрилэгшэдэй хабаадалгагүйгөөр ябуулагдаха болоо һаа, энэ хэрэгтэ бидэ хубилалта хэхэгүйбди.

Научно-техническэ комитет хадаа саг үргэлжын багахан аппарадтай байха ёһотой. Үнэтэ техническэ дурадхалнуудые оруулһан, ухаалан зохёожо шэнэ юумэнүүдые бүтээһэн, нээһэн мэргэжэл ехэтэй инженернүүдые, научна хүдэлмэрилэгшэдые болон хүдэлмэришэдые комитедэйнгээ хүдэлмэридэ саг зуура хүдэлүүлжэл энэ комитет гол хүдэлмэреэ дүүргэдэг байха ёһотой. Иигэжэ хүдэлбэл дурадхалнуудаа, ухаалан зохёоһон шэнэ юумэнүүдээ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэдээ инженернүүд, хүдэлмэришэд, научна хүдэлмэрилэгшэд сэхэ хабаадалсаха болоно. Үрэтэй һайнаар хүдэлхын тулада эдэ нүхэдтэ таарамжатай зохид байдал байгуулха хэрэгтэй. Тэдэнэй дурадхалнууд болон ухаалан зохёоһон юумэнүүдэй үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэдэ ямар аша туһа үгэһэнтэйнь тааралдуулан тэдэнэр материальна талаһаа урмашуулагдадаг байха. Үйлэдбэриин уралан нарижуулагшадые ба ухаалан зохёогшодые олоор хабаадуулһан дээрэһээ, Комитедтэ хүдэлдэг хүдэлмэрилэгшэд ходо һэлгэжэ байха болоно.

Союзна республикануудта, мүн зарим шухала болоһон ушарта захиргаанай экономическа районуудай Арадай ажахы соведүүдэй дэргэдэ научно-техническэ комитедүүдые байгуулхада болоно.

Шэнэ оршон байдалда техническэ дэбжэлтын зорилгонуудые шиидхэхэдэ заводууд, фабриканууд, шахта болон барилгануудай үүргэ һураггүй ехэ болоо. Имагтал предприятинуудта шэнэ техникэ байгуулагдаха, үйлэдбэриин технологи нарижуулагдаха ёһотой. Энэ зорилгые бэелүүлхын тулада заводуудай конструкторска бюронууд болон лабораторинуудай хүдэлмэриие бүхы хэмжээгээр һайжаруулха, гол шухала предприятинуудай дэргэдэ научно-шэнжэлэлгын институдуудые эмхидхэхэ гү, али мүнөө хүдэлжэ байһан институдуудай заримыень тэдэндэ үгэхэ хэрэгтэй. Уралан нарижуулагшадай болон ухаалан зохёогшодой олониитын хүдэлөөе бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ хэрэгтэй. Ленинградай Кировскэ заводой токарь ухаалан зохёогшо нүхэр Карасев ба бусад нүхэдүүд ухаалан зохёогшодой болон уралан нарижуулагшадай һайн дуранай бүлгэм байгуулха дурадхал оруулна. Энэ хадаа анхарал хандуулмаар дурадхал. Иимэ һайн дуранай бүлгэм хадаа уралан нарижуулагшад болон ухаалан зохёогшодто олониитын зүгһөө дэмжэлгэ үгэхэ, үнэтэ дурадхалнуудые болон ухаалан зохёоһон юумэнүүдые үйлэдбэридэ түргэнөөр нэбтэрүүлхэдэ туһалха талаар һайн юумэ хэжэ болохо.

Барилгын, тэрэниие түсэблэхэ хүдэлмэриин хэдэн шухала асуудалнуудые шиидхэхын тулада СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэ мүнөө үедэ хүдэлжэ байһан барилга эрхилхэ Гүрэнэй Комитедые үлөөхэ шухала. Тэрэ болбол барилга болон типовой проект зохёохо талаар научно-шэнжэлэлгын, туршалгын хүдэлмэринүүдые тааруулан зохёохо, техническэ информаци эрхилхэ, барилгын талаар Эсэгэ оронойнгоо болон хилын саада тээхи түрүү дүршэл барилгада дэлгэрүүлхэ ба бусад асуудалнуудые шиидхэхэ уялгатай.

Ороной ажахыда тоо бүридхэлэй болон статистикын нэгэдэмэл централизованно системэгүйгөөр коммунистическэ байгуулалтын зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ болохогүй гээшэ. Юундэб гэхэдэ, продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба хубаарилхада бүхэ арадай тоо бүридхэл ба хиналта тон наринаар сахигдаха болоно. Энэ хадаа арадай ажахые зүбөөр эрхилхэ тон шухала арга нүхэсэлнүүдэй нэгэн болоно бшуу.

Промышленность болон барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадань һайжаруулха хэмжээнүүдые бэелүүлхэдэ тоо бүридхэл болон статистикые бүри централизованно болгоод, тоо бүридхэлые сомор болгохо, тоосоо мэдээ үсөөрүүлхэ, тоо бүридхэлые ехээр оньһожоруулха, машинно-счетно станцинуудые ЦСУ-гэй органуудта байгуулха. Мэдээнүүдые суглуулха ба тэдэниие ниитэлэн согсолхо хүдэлмэри Центральна Статистическэ Управлениин органуудта суглуулагдаха ёһотой. Энээнтэй дашарамдуулан гүрэнэй статистикын бүхы системые—район, областьһоо эхилээд түбэй газар хүрэтэр бэхижүүлхэ шухала.

СССР-эй ЦСУ-гэй органууд предприятинуудай болон Арадай ажахын соведүүдэй хүдэлмэриин дүнгүүдые шудалжа үзэхэ, ашаглагдаагүй байһан резервнүүдые тодоруулха, ниитэ гүрэнэй даалгабаринуудые хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байһан баримтануудые элишэлхэ ёһотой.

Нүхэд депутадууд! Промышленность болон барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадань һайжаруулхада предприяти болон ажахын организацинууд материальна болон мүнгэн сангаа һайнаар ашагладаг болохо зэргэтэй. Мүн энэ хадаа ажахы доторой нөөсэлгые ехэ болгоходо, капитальна барилгануудта гаргашалагдаһан зөөриһөө олзо оруулгые ехэ болгоходо туһалха ёһотой. Эдэ бүхы арга боломжонуудые хүсэдөөр ашаглахын тулада мүнгэнэй-кредитнэ системэ үйлэдбэриин ашаг олзо ехэтэйгээр хүдэлхэдэ эдэбхитэйгээр туһалха, арадай ажахын түсэбтэ даалгабаринуудай ёһоор мүнгэ зөөриие зүбөөр хубааха ба ашаглаха хэрэгые хангаха зэргэтэй.

Промышленность болон барилга хүтэлбэрилхэ шэнэ гурим бии байһан арга боломжоёо һайнаар ашагладаг болоходо, өөрынь үные бүри химдаруулхада, үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудта нөөсэлгэ ехэ болгоходо туһалха байна.

Арадай ажахын соведүүдэй, нэгэдэлнүүдэй болон предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд хадаа ажахын ябуулгынгаа финансова үрэ дүнгүүдэйнь түлөө сүм харюусаха ёһотой. Энээнтэй дашарамдуулан «өөһэдынгөө предприятинуудай гарзагүйгөөр хүдэлхын түлөө өөһэдөө харюусахын, бүри дүүрэнээр харюусахын түлөөл трестнүүд болон предприятинууд ажахын тоосоондо оруулагдана» гэжэ В. И. Ленинэй (Зохёолнууд, том 35, 468 нюур), мэдээжэ заабариие һануулха шухала.

Мүнгэ зөөрөө түсэблэхэ, район доторхи промышленностиин элдэб һалбаринуудай хоорондо олзоёо болон эрьесын мүнгэ зөөреэ хубааха, мүн тэрэшэлэн шухала хэрэгтэй мүнгэнэй нөөсэ байгуулха эрхэ Арадай ажахын соведтэ олгохо хэрэгтэй. Тус тус һалбаринуудай нэгэдэлнүүдэй ашаг олзотойгоор хүдэлхэ, нөөсэлгэ хэхэ түсэбөө тэдэнэй дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ ябадал Совнархозууд хангаха ёһотой.

Хүтэлбэрилэгшэдэй болон предприятинуудай коллективүүдэй эдэбхи үүсхэлые бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлхын тулада предприятинуудта ажахын тоосоо бүри һайнаар табиха шухала.

Мүнгэ сангые түсэблэлгые саашаданшье централизованно зандань байлгаха, мүн СССР-эй бүхы ажахын, союзна республикануудай болон тус тус экономическа районуудай ажахын тэгшэ һайн хүгжэлтэ хангахын, арадай ажахын ургажа байһан эрилтэнүүдые мүнгэ зөөреэр таһалгаряагүйгөөр хангахын тулада шухала хэрэгтэй болохо мүнгэнэй ресурснуудые гүрэнэй бюджедтэ, тэрэ тоодо союзна бюджедтэшье саашадаа централизованно зангаарнь үлөөхэ хэрэгтэй.

Бүхы ороной арадай ажахые хүгжөөхэдэ ашатай туһатай ниитэ союзна хэмжээ-ябуулганууд союзна бюджедэй мүнгэ зөөреэр бэелүүлэгдэхэ байһаниие хараадаа абалсаха хэрэгтэй. Али нэгэн республикын газар дээрэ байһан предприятинуудай ба бусад һалбаринуудай мүнгэн нөөсэлгэнь арадай ажахын түсэбөөр хараалагдаһан даалгабаринуудые бэелүүлхэдэ хэрэгтэй болохо мүнгөөр хүсэд хангажа шадахагүй байжа болохо. Тиихэдэнь ондоо республиканудта гүрэнэй түсэбөөр хараалагдаһан эрилтэнүүдһээнь үлүү гараха нөөсэлэлгэ байжа болохо. Иимэ ушарнуудта союзна бюджедээр дамжан республикануудай хоорондо мүнгэн зөөри дам хубаарилагдаха байна. Энээниие иимэ жэшээ дээрэ харуулжа болохо байна. Угаа ехэ байгаалиин баялигуудтай Казахска ССР-тэ хара ба үнгэтэ металлурги, шулуун нүүрһэ, түмэрэй руда малтажа абалга хүгжөөхэ шухала болоно. Энээниие бэелүүлхын тулада капитальна гаргашануудта ехэ мүнгэн хэрэгтэй болохо. Зүгөөр, Казахстанай газар дээрэһээ ородог бүхы олзонь эдэ хэмжээ-ябуулгануудые мүнгөөр хангажа шадахагүй юм. Тиимэһээ тэндэ дутаһан мүнгэн зөөриие ниитэ гүрэнэй олзые хубаарилжа, имагтал союзна бюджедһээ мүнгэ таһалан үгэжэ энэ дутагдалынь хааха зэргэтэй бологдоно.

Иимэрхүү байдал бусадшье республикануудта ушаржа болохо. Ороной экономическа районуудай байгаалиин болон түүхэтэ хүгжэлтын эрхэ байдалые хараадаа абажа, ажахын ондоо һалбаринуудшье хүгжэхэ байна. Тэдэ һалбаринуудые хүгжөөхэдэ бүхы республикануудта ашатай, туһатай юм.

Түсэбтэ социалистическэ ажахын эрхэ байдалда национальна олзо доходые зүбөөр хубаарилхын, хүн зоной мүнгэн олзо ба гаргашын балансые зүбөөр тааралдахын тулада салин хүлһэн, хүдөө ажахын түүхэй эдэй ба продуктнуудай сэн, оптово ба рознично сэн гэхэ мэтын асуудалнуудаар нэгэн адли экономическа политика бэелүүлэгдэхэ ёһотой. Ниитэ-гүрэнэй материальна болон финансова шухала резервнүүдые байгуулха хэрэг заатагүй хангагдаха зэргэтэй.

Тезисүүдые зүбшэн хэлсэхэ үедэ предприятинуудай ажахын тоосоон ба мүнгэн сангай асуудалнуудтай хамта промышленность болон барилгын хүдэлмэрилэгшэд предприяти болон барилгануудые материально-техническэ талаһаань мүнөө үедэ хангажа байһан ябадалда бии байһан дутагдалые шүүмжэлһэн, энэ асуудалаар үнэтэ дурадхалнуудые оруулһан байна. Үйлэдбэриин түсэбүүдэй материально-техническэ талаар хангагдаха түсэбтэеэ зохилдоо тааараагүй ушарнуудые зааһан байна. Материальна фонднуудые болон нютагай түүхэй эдэй ресурснуудые бүри һайнаар ашаглахада, зүбөөр хубаарилхада албан зургаанайнгаа тала харан хандалга һаад хэнэ гэжэ тэмдэглэгдээ һэн.

Заводуудые, фабрикануудые, шахтанууд болон барилгануудые түүхэй эдээр, материалаар, түхеэрэлгэнүүдээр зүбөөр ба шадамараар хангалга эмхидхэһэнһээ, хамжажа үгэхэ зүйлнүүдээр уялгануудаа жэгдэ һайнаар дүүргэһэнһээ, промышленность болон барилгын хүдэлмэридэхи амжалта олонхи ушарта дуладаха гэжэ хэлэхэдэ буруу болохогүй.

Совнархозуудаар дамжуулан материальна ресурснуудые экономическа районуудта централизованно түсэбэй ёһоор хубааха гуримые хэбээрнь байлгаад, материально-техническэ хангалгые нютаг нютагай гуримаар тогтообол зүйтэй болоно.

Завод, фабриканууд болон барилгануудай түүхэй эдлэл, материалнуудые ба түхеэрэлгэнүүдые үгэжэ байдаг предприятинуудтаяа сэхэ холбоо барисаа байгуулхада продукцяар хангаха ба тэрэниие худалдаха экономическа талаараа үлэмжэ һайн формо болохо байһаниинь промышленность болон барилгые хүтэлбэрилгэ һайжаруулха тухай дурадхалнуудые зүбшэн хэлсэхэ үедэ баталагдаһан байна. Предприятинуудай хоорондо договорой ёһоор сэхэ харилсаа тогтообол, энээнһээ түрүүн ведомственнэ ёһоор хангалгада бии байһан горьтой дутагдалнууд усадхагдаха. Элдэб материалнуудые эрижэ олон гүйлтэ бэшэжэ, элдэб зүбшөөл абахын тулада олон шата дамжажа, сагаа барадаг ушарнууд үгы болгогдохо байна.

Тус тус һалбаринуудай хоорондохи хангаха ба худалдаха базанууд хадаа предприятинууд болон барилгануудые материально-техническэ талаһаань хангалга эмхидхэгшэд болохо ёһотой. Тиимэ базануудые мүнөө байһан элдэб министерство болон ведомствонүүдэй олон тоото конторонуудай орондо экономическа райондо байгуулха хэрэгтэй.

Материал, түүхэй эд болон элдэб хэрэгсэлнүүдые эльгээхэ предприятинууд саг соогоо өөрынгөө уялгануудые дүүргэхэгүй, тэрээнһээ боложо тэдэниинь хэрэглэдэг заводуудай хүдэлмэридэ ехэ һаад ушаржа болохо гэһэн һанамжанууд тезисүүдые зүбшэлгын үедэ гараһан байна. Иимэ таагүй ябадалнуудые гаргахагүйн тулада продукци эльгээдэг ба тэрэниiень абажа хэрэглэдэг предприятинуудай хоорондо договороор хараалагдаһан саг соогоо шанарай болон тоогой талаар тараха продукциие эльгээхэ уялгаяа дүүргээгүйн түлөө шанга материальна харюусалга тогтоохо ёһотой.

Хэрэгтэй болоһон предприятинуудта саг сооньтуһаламжа үзүүлжэ шадахаар байхын тулада Совнархозууд болон түсэблэдэг органууд экономическа районуудтаа түүхэй эдэй, металлай, түлишын бусад материалнууд болон зүйлнүүдэй шухала резерв ба нөөсэлгэ жэлэйнгээ фондһоо байгуулха зэргэтэй.

Ехэ бэшээр хэрэглэгдэдэг түүхэй эд, материал болон зүйлнүүдые предприятинуудта, барилгануудта, организацинуудта худалдахын тулада экономическа район доторoo тусгаар склад-магазинуудые олоор эмхидхэхэ шухала.

Предприятинуудай хоорондо үйлэдбэриин шэнэ барисаануудай тогтоогдожо бэхижэтэрынь мүнөө үедэ бии байһан түбэй газарай хангалгын организацинуудые саг зуура үлөөхэ хэрэгтэй гэһэн промышленностиин олон хүдэлмэрилэгшэдэй дурадхалнуудые дэмжэлтэй гээшэ гү.

Нүхэд депутадууд! Промышленность болон барилгын хүтэлбэрилгые шэнэдхэлгэ хадаа Гүрэнэй хиналтын органуудай хүдэлмэриин арга методые шэнэдхэхэ эрилтэ табина.

Госконтролиин министерствын ба тэрэнэй нютагуудтахи органуудай хүдэлмэридэ горьтой дутагдалнууд бии гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Министерство хадаа ажахын болон культурна байгуулалтадахи, тэрэ тоодо наука болон техникын хүгжэлтые, үйлэдбэриин элдэб һалбаринуудые оруулалсан бүхы юумые шалгаха гэжэ оролдодог. Тиихын тулада элдэб асуудалнуудаар министерстводээ угаа ехэ материал суглуулдаг юм. Һалбари бүхэнөөр байгуулагдаһан энэ министерствын аппарадынь угаа адар.

Промышленность болон барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые шэнэдхэн табиха асуудалые зүбшэн хэлсэхэ үедэ Госконтролиин органуудые шэнэдхэн табиха тухай олон дурадхалнууд ороһон байна. Эдэ дурадхалнуудые анхаралтайгаар шудалха хэрэгтэй. Шэнэ эрхэ байдалтай тааралдуулан нютагуудта, экономическа

*(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)*

# ПРОМЫШЛЕННОСТЬ, БАРИЛГА ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ ХЭРЭГЫЕ СААШАДАНЬ ҺАЙЖАРУУЛХА ТУХАЙ

## *СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сесси дээрэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэл*

*(Үргэлжэлэл)*

аанай районуудта хиналта бүри шангад- тулада Гүрэнэй хиналта тухай шэнэ дүрим зо- й болоо ха.

ромышленность болон барилга хүтэлбэрилхэ хэ- шэнэдхэһэнтэй дашарамдуулан, СССР-эй Ми- нүүдэй Соведэй составта хубилалта болохо бо- Ороной ажахые хүтэлбэрилгэдэ союзна респуб- удай Министрнүүдэй Соведэй үүргын ехэ боло- дашарамдуулан, СССР-эй Министрнүүдэй Со- составта союзна республикануудай Министр- Соведэй түрүүлэгшэнэрые оруулбал зүйтэй

Үлэхэ министерствонүүдэй министрнүүдһээ гадна, мүн мүнөө правительствода ородог Гүрэнэй комитедүүдэй түрүүлэгшэнэрһээ гадна, Научно-техническэ комитедэй түрүүлэгшые, ЦСУ-гэй начальнигые; СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын зууршалгаар Верховно Совет СССР-эй Госпланай түрүүлэгшын орлогшонорые, тон шухала таһагуудай начальнигуудые правительствода оруулжа болохо. Тиихэдэ тэдэнэр Госэкономкомиссиинхидал адляар СССР-эй министрнүүдэй зэргэтэй байжа болохо байна.

### V. Республиканууды саашадаа бүри ехэ эрхэтэй болгохо, ажахые эрхилхэ хэрэгтэ тэдэнэй үүргые дээшэлүүлхэ

эд депутадууд! Октябрьска революциин агуу- йлалтануудай нэгэниинь хадаа олон үндэһэ- социалистическэ гүрэниие байгуулга мүн. Со- Социалистическэ Республиканудай Союз һайн дураараа нэгэдэһэн элдэб үндэһэ яһа- бүридэжэ, һалбаран хүгжөө юм. Энэ Союз хүндэлэн этигэлсэдэг, сүлөөтэ ба тэгшэ эр- арадуудай хани харилсаанай үндэһэ һуури дээ- үулагдаа. Революциин урда тээхи Россин данги ба гээгдэнги байһан үндэһэ яһатан со- засагай жэлнүүдтэ СССР-эй бүхы арадуудай, үн агуухэ ород арадай ахадүүгэй туһа- экономикоёо хүгжөөн дэбжээхэ, соёл куль- һалбаран бадаруулха талаар тон ехэ амжал- лаа. Республиканудта хүсэн түгэс промыш- ть, эрхим һайн техникээр оньһожоруулагда- дөө ажахын үйлэдбэри байгуулагдаа. Мүн жэл ба шадабари ехэтэй олон тоото хүдэлмэ- , мэргэжэлтэд, эрдэмтэд урган гараһан бай- хэл маягаараа национальна, удхаараа социа- ческэ соёл культураяа хүгжөөн бадаруулха манай республиканууд бага бэшэ амжалта а.

ай республиканудта ажахын болон культурын ишэгүйгөөр хүгжэжэ байһан тухай баримта үүдые энэ элидхэл соо хэлэһэнэй хэрэггүй гэ- наб. Энэ хадаа бүгэдэндэ мэдээжэ ха юм.

омикын хүгжэл һалбархатай, мүн үндэһэ яһа- дундаһаа кадрнуудай урган гарахатай хамта ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ республикануу- гэнь угаа ехэ болоно.

СС-эй Центральна Комитет болон СССР-эй стрнүүдэй Совет ажахын болон культурна бай- тада республиканска органуудай эрхэ үүргые ехэ болгохын тула партиин XX съездын ур- хэдэн хэмжээнүүдые абаһан байна. Эдэ хэмжээ- ануудые партиин XX съезд һайшааһан байха Мүн манай ороной бүхы үндэһэ яһатанай эконо- болон соёл культураяа дам саашадань улам, хын тула республиканудай эрхэ үүргые ехэ болгохо талаар хэмжээнүүдые абаха гэжэ байна.

эй үедэ КПСС-эй ЦК болон СССР-эй Ми- үүдэй Совет энэ талаар үшөө хэдэн хэмжээ- ануудые бэелүүлһэн байха юм. Республика- мэдэлдэ 15 мянган промышленна предприяти, мүрэнэй болон автомобильна транспорт үг- Ажахын һалбаринуудта, мүн элдэб социально- урна хэмжээ-ябуулгануудые бэслүүлгэдэ бюд- ёһоор мүнгэ һомологые мүнөө союзна рес- кануудай правительствонууд шиидхэдэг болоо.

ромышленностиин болон барилгын хэрэг хүтэл- ые шэнэдхэн табилга хадаа ажахые хүтэлбэ- н тула союзна республиканудай эрхые бүри олгохо ябадалда туйлай ехэ удхашанартай байна. ай ажахые дам саашадань хүгжөөхэ хараа түсэ- ниитэ гүрэнэй аша туһые харалсан нютагууд- республиканска захиргаанай газарнууд өөһэдөө табиха ба энээниие дүүргэлтэ болгохын тула- еспубликынгаа бүхы предприятинууд, барилга- а эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха баатай болоно . Үйлэдбэриин хүсэнүүдые зүбөөр хубаарилан а асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, мүн республи- а ажахые зүбөөр мэргэжүүлхэ ба тэндэхи бай- баялигые дүүрэнээр хэрэглэхэ хэрэгтэ рес- канска эмхи зургаанууд эдэбхитэйгээр хабаа- ха ёһотой.

публиканудай эрхые, мүн тэрэшэлэн хизаар, тьнуудай нютагуудтахи партийна, советскэ ор- дай эрхые бүри саашань ехэ болгохо хэмжээ- эдэ областьнуудай географическа, экономическа, ональна онсо өөрэ илгаануудые хараадаа абажа, ическа захиргаанай район бүхэнэй ажахые лексноор хүгжөөхэ асуудалые зүбөөр шиидхэл- туһа һэмэри боложо үгэхэ байна.

хэмжээ-ябуулгануудые бэслүүлхэдэ экономиче- таа ехэ удхашанартай байхаһаа гадна, мүн по- ческэ тон шухала удхашанартай байна. Юуб , энэ хадаа социалистическэ байгуулалтын ба- хүгжэһэнэй гэршэнь ба ленинскэ национальна икые шууд сэхээр саашадань бэслүүлхэ хэрэгтэ ехэ алхам боложо үгэнэ. Ажахын байгуулалтые хэ хэрэгтэ республиканудта үгтэхэ үргэн ехэ хадаа олониитын эдэбхи үүсхэлые улам хүгжөөхэ, Советскэ Союзай бүхы үндэһэ яһа- оюун бэлигые бадаруулха, ажана байдалые аруулха, манай ороной арадуудай ахадүүгэй холбоое улам бэхижүүлхэ хэрэгтэ туһа нэмэри жо үгэхэ байна. **(Үни удаан альга ташалга).**

эһэтэй хамта, промышленность болон барилгые бэрилхэ хэрэгтэ республиканудай эрхые бүри Йолголго хадаа ороной бүхы экономикые хүг- гэдэ нютагуудтахи эмхи зургаануудай харюу- ые эли бодо дээшэлүүлнэ. Мүн үйлэдбэриин хүсэ- ые хүгжөөн дэбжээлгэдэ, өөһэдынгөө арга бо- конуудые зүбөөр ба дүүрэнээр хэрэглэхэ хэрэгтэ эй үүргые дээшэлүүлнэ. Энээниие онсолон тэм- хэ хэрэгтэй.

ронойнгоо арадай ажахые түргэнөөр хүгжөөнгүй- республика бүхэнэй ажахые болон соёл культу- амжалтатайгаар хүгжөөжэ шадахагүй байнабди. гэхэдэ, Советскэ Союзай экономико хадаа нэгэ- ба бэе бэеһээ таһаршагүй экономико мүн. ын тула промышленностиие болон барилгые хү- эрилхэдөө республиканска эмхи зургаанууд, түб- түрүүндэ гүрэн түрын ниитэ союзна удхашанар- асуудалнуудые табиха уялгатай болоно. Оро- най экономикодо ехэ удхашанартай республи- удай промышленностьнуудай шухала һалбари- ые эрид шууд хүгжөөлгэдэ тэдэнэр нэн түрүүндэ дынгөө анхаралые хандуулха ёһотой. Ниитын ажалаа зүбөөр хубаарилан бүтээхэ үндэһэ дээрэ республиканууд хоорондохи ажахын ха- а холбоое үргэдхэхэ шухала. Мүн СССР-эй ай ажахые хүгжөөхэ ниитэ гүрэнэй түсэбүүдһээ

гараһан даалгабаринуудые саг соонь дүүргэхэ шухала байна.

Промышленность болон барилгые хүтэлбэрилхэ хэрэгые шэнэдхэн һайжаруулха тухай тезисүүдые зүбшэн хэлсэлгэ дээрэ нютагуудтахи эмхи зургаанууд үргэн ехэ эрхэтэй болоходоо өөһэдынгөө район гү, али республика дотороо хэрэгтэй ажахые байгуулха һэдэлгэ гаргажа магадгүй гэжэ хэлсэгдэһэн байгаа. Иимэ ябадал гаражашье болохо бшуу, энээн тушаа мартажашье болохогүй. Нютаг нютагайнгаа эрхэ байдалые хараха һэдэлгэ хадаа тэндээ түүхэй эдэй базануудые бии болгожо, ондоо районуудта үйлэдбэрилһэнһөө ехэ гаргаша гараха, түсхай мэргэжэлтэй болгогдоһон заводуудта элдэб түхеэрэлтэнүүдые болон хамһабариин зүйлнүүдые бүтээхын орондо өөһэдынгөө райондо эмхидхэхэ гэжэ оролдохо, мүн ажахые эрхилхэдээ экономическа ашаг туһатайгаар ябуулхын орондо, тэрэниие хазагайруулха баримтанууд гаража болохо байна. Зарим нютагуудтахи хүдэлмэрилэгшэд гүрэн түрын удхашанартай промышленностиие хүгжөөлгэдэ хохидол үзүүлэн область, хизаар, республикынгаа эрилтые нэн түрүүн хараадаа абажа, энээндэ гүрэнэй һомолһонһоо бүри ехэ зөөри гаргашалжа болохо байна.

Ниитэ гүрэнэй аша туһада харша, нютаг нютагайнгаа эрхэ байдалые харалсаха эдэ мэтын буруу һэдэлгэнүүдтэй эрид тэмсэхэ, тэрэниие элирүүлхэ тушаа партийна, советскэ, ажахын болон профсоюзна органууд саг үргэлжэ анхаралаа табижа байха ёһотой. Эдэ мэтын ябадалтай эрид шууд тэмсэхэ хэрэгтэ политическэ хүтэлбэриин арга шадабариие хэрэглэхэһээ гадна, гүрэнэй гарта байдаг хүсэн түгэс зэбсэгүүдые дүүрэнээр хэрэглэхэ ёһотойбди. Түбхын түрүүндэ арадай ажахые нэгэдэмэл ёһоор түсэблэлгэ, централизованно мүнгэн зөөри һомололго, ниитэ гүрэнэй тоо мэдээсэлые бүридхэлгэ шухала удхашанартай. Томо томо барилгануудта районуудай һомолһон мүнгэн зөөринүүдэй экономическа аша туһатай байһаниие госплан нарин нягтаар шэнжэлэн үзэжэ байха уялгатай. Мүн зарим районуудта имагтал ойро тойрынгоо аша туһые хаража ажахыгаа хүгжөөхэ, ниитэ гүрэнэй аша туһада һаад ушаруулха ябадалтай госплан эрид тэмсэхэ ёһотой.

Промышленность болон барилга хүтэлбэрилгые шэнэдхэн хубилгаха ябадал республика бүхэнэй экономикые бүри ехээр хүгжөөхэ хэрэгтэ аргагүй ехэ нүхэсэлынь боложо үгэхэ байна. Энэ үедэ наука болон техникые хүгжөөхэ, научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудые, һуралсалай газарнуудые үйлэдбэридэнь ойро дүтэ болгохо, эрдэм шадабаритай мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгые эрид саашань һайжаруулха асуудалнууд шиидхэхы удхашанартай болоно.

Мүнөө үедэ нэгэл асуудалаар, адлирхуу хүдэлмэри эрхилдэг хэдэн научна эмхи зургаанууд зарим ушарта нэгэ город соо ажаллажа байдаг. Энэ хадаа научна хүсэнүүдые тараана, гүрэнэй мүнгэн зөөриие үрихэ ябадалда хүргэнэ. Олохон научно-шэнжэлэлгын институдууд үйлэдбэритэй холбоо барисаагүй байһаар. Промышленность болон барилгаар научно-шэнжэлэлгын институдуудай олонхинь Москва болон Ленинградта, үгышье һаа, тэрэ шадар оршоно ха юм. Гэхэ зуура, олохон союзна республиканууд иимэ эрдэмтэдээр дуталдана.

Иимэ байдалай таарамжагүй байһаниинь мэдээжэ. Тиимын тула научна эмхи зургаануудые үйлэдбэридэ дүтэ болгохын тула бодото хэмжээнүүдые хараалха, хооһон хөөрэлдөөгөө хаяха саг ерээ. Жэшээнь, оронойнгоо Зүүн зүгтэ томохон научна центр бии болгохо ба Москва болон Ленинградһаа һайнаар хүдэлдэг, зарим научна коллективүүдые тиишэ абаашаха тухай академигууд Михаил Алексеевич Лаврентьев болон Сергей Алексеевич Христианович гэгшэдэй үүсхэл дурадхалые али болохоор дэмжэхэ ёһотойбди.

Дээдэ һургуулинуудые газар нютагуудта зүбөөр хубаарилан байгуулха, мүн мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ хэрэгые һайжаруулха асуудалда анхаралаа табиха шухала. Дээдэ һургуулинуудай олонхинь Москва, Ленинград, Киев, Тбилиси городуудта байдагынь таарамжатай гэжэ хэлэхын аргагүй. Эндэ индустриальна дээдэ һургуулинуудай студентнүүдэй 40 процентһээ үлүүнь һуралсана ха юм.

Предприятинууд болон барилганнуудта хүтэлбэрилгын дүтэ болохо тудам республика, экономическа захиргаанай район бүхэн арадайнгаа ажахын эрилтые хараадаа абажа, нютагайнгаа залуушуулһаа инженерно-техническэ кадрнуудые олоор бэлэдхэхэ, дээдэ һургуулинуудта һуралсалай болон научна хүдэлмэриие эрид һайжаруулха аргатай болохо байна. Дээдэ һургуулинуудта абалгые эмхитэй гуримтай болгохо хэрэгтэй, техническэ дээдэ һургуулинуудта дунда һургуули дүүргээд үйлэдбэри дээрэ хүдэлһэн залуушуулые, нэн түрүүндэ абаха хэрэгтэй. Ажал хүдэлмэриһөө таһалгаряагүйгөөр һуралсажа байһан залуу хүдэлмэришэдэй дундаһаа инженернүүд болон технигүүдые заочно болон үдэшын һургуулинуудта олоорнь бэлэдхэхэ шухала байна.

Гүрэнэй ажалай резервнүүдые бэлэдхэхэ хүдэлмэриие һайжаруулха ба илангаяа дунда һургуули дүүргэһэн хүнүүдһээ мэргэжэл шадабаритай хүдэлмэришэдые бэлэдхэхэ хэрэгые һайжаруулха шухала. Элдэб мэргэжэлтэй залуу хүдэлмэришэдые бэлэдхэлгэ ба тэдэниие һургалга хадаа экономическа захиргаанай район бүхэнэй предприятинууд болон барилгануудай эрилтэнүүдтэй нягта холбоотой байха ёһотой. Энэ асуудалда арадай ажахын Соведүүд саг үргэлжэ анхаралаа табижа байха уялгатай. Ушар иимэһээ энэ хэрэгые ниитэ союзна газарһаа хүтэлбэрилһэнэй хэрэггүйнь эли бшуу. Гүрэнэй ажалай резервнүүдые бэлэдхэхэ хүдэлмэриие нютаг нютагуудта — республиканууд болон экономическа районуудта даалгабал зохистой байна.

Верховно Соведэй энэ сесси дээрэ хэлсэгдэжэ байһан эдэ асуудалнуудые үргэнөөр зүбшэн хэлсэлгэ хадаа парти, правительствын хараалһан хэмжээ-ябуулгануудые манай ороной бүхы арадуудай һайшаан дэмжэжэ байһаниие гэршэлнэ. Мүн эдэ хэмжээ-ябуулганууд Советскэ Союзай бүхы республикануудай экономико болон соёл культураяа дам саашадань хүгжөөн бадаруулха хэрэгтэ туһа нэмэри боложо үгэхэ байһандань этигэгдэнэ. **(Үни удаан альга ташалга).**

### VI. Коммунистическэ байгуулалтада шэнэ амжалтануудые туйлахын түлөө

Нүхэд депутадууд! Совет засаг болбол гүрэниие хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ манай Эхэ ороной ажалшан үргэн ниитые хабаадуулжа, тэрээгээрээ түүхэтэ угаа ехэ удхашанартай зорилго бэелүүлһэн байна. Эгээл демократическа буржуазна республикадашье «хуулиингаа ёһоор тэгшэ эрхэтэйшье һаа, политическэ ажабайдалда хабаадалгаһаа, демократическа эрхэ сүлөө хэрэглэхэ ябадалһаа мянга түмэн аргаар бодото дээрээ холодуулагдадаг эгээл тэдэ арад түмэн мүнөө болоходо гүрэниие демократическа ёһоор ударидаха саг үргэлжын зайлашагүй шиидхэхы хэрэгтэ хабаадуулагдана» гэжэ Ленин хэлэдэг һэн. (В. И. Ленин, зохёол, том 28, хуудаһан 443).

Манай арад Совет засагай жэлнүүдтэ өөрынгөө социалистическэ гүрэниие ударидаха угаа ехэ дүй дүршэлтэй, гүрэнэй ба ажахын байгуулалтын дүй дүршэлтэй болоһон байна. Ажахын хүтэлбэриие үйлэдбэридэ дүтэлүүлхэ зорилготой хэмжээнүүдэй абтажа байхадань арадай засагай бодото органууд бологшо ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй үүргэнь улам ехэ болоно.

Гүрэнэй даалгабаринуудые дүүргэхэ талаар, ажа үйлэдбэриие дээшэлүүлхэ бүхы арга боломжонуудаа зүбөөр хэрэглэхэ талаар промышленна предприятинуудай ба барилгануудай ажал хүдэлмэриин тон шухала асуудалнууд, ажалшадай ажабайдалые шууд һайжаруулха тухай анхарал оролдолго ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй гол анхаралда табигданхай байха ёһотой.

Мүнөө үедэ республиканска министерствонүүдэй мэдэлдэ байһан предприятинуудай заримань областной, хизаарай Соведүүдэй гүйсэдкомуудта, автономно республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ үгтэхөөр хүтэлбэрилгын шэнэ гуримай ёһоор хараалагдана. Нютагай промышленность болбол ажалшадай хэрэгсэлые али болохо һайнаар хангаха зорилготой юм. Тиимэһээ нютагай Соведүүдэй мэдэлдэ байха ажахын нэмэжэ ехэ болоходонь, нютагай промышленностиие хүтэлбэрилхын түлөө Соведүүдэй харюусалгань ехэ болохо байна. Эндэ юун тухай хэлэгдэнэб гэбэл, үргэн хэрэглэлэй эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые гаргахын тула нютаг нютагай арга боломжые һайнаар ба үргэнөөр хэрэглэдэг болохо тухай хэлэгдэнэ. Тиимэ арга боломжо манайда айхабтар ехэ бии юм.

Энээнһээ хойшодоо, оперативна хүтэлбэриие сэхэ нютаг нютаг дээрэнь шэлжүүлэн абаашахада гэр байра барилгада, коммунальна болон худалдаа наймаанай газарнуудай, эмнэлгын болон соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай ажалые һайжаруулгада ажалшадай депутадуудай Соведүүд ехэ үүргэтэй болохо ёһотой гэжэ тезисүүдэй зүбшэн хэлсэгдэжэ байхада олон нүхэдүүд зүйтэйгөөр хэлэһэн байгаа.

Ажалшан түмэнтэй нягта барисаатай байха гээшэ Соведүүдэй хүсэ ехэтэй байлгын эшэ үндэһэниинь мүн. Хэрбээ Соведүүдэй зонтой барисаагаа улам бэхижүүлээ һаань, арад олоной булаг шэнги бурьялжа байгаа үүсхэл эдэбхиие улам ехээр хэрэглэдэг байгаа һаань, социалистическэ обществын ажалшан ниитын эдэбхи үүсхэлые бүри ехээр хүгжөөдэг байгаа һаань, арад зоной эрхим һайн үүсхэлые олоной дунда дэлгэрүүлдэг байгаа һаань, тэдэнэй ажал хүдэлмэриинь аша үрэнь бүри ехэ байхал.

Промышленность ба барилгые хүтэлбэрилхэ хэрэгэй шэнээр табигдахада профессиональна союзуудай хүдэлмэри үндэһөөрөө һайжаруулагдаха, ажахын байгуулалтада тэдээнэй үүргэ ехэ болохо ёһотой. Профсоюзууд хадаа шэнэ ажабайдалые байгуулагшац болохо ёһотой, өөһэдынгөө дүй дүршэлөөр гүрэниие ударидажа, үйлэдбэри ударидажа һураха олон миллион зониие хүмүүжүүлэгшэд байха ёһотой гэжэ В. И. Ленин һургадаг һэн. В. И. Ленинэй энэ һургаалые хэзээдэшье мартангүй һанажа ябаха хэрэгтэй.

Совет гүрэнэй хүгжэжэ байһан бүхы үедэ, бүхы шатануудта профсоюзуудай дүүргэһэн үүргэнь һайн мэдэгдэнэ. Манай ороной ажабайдалдахи ямаршье ехэшэг үзэгдэл профсоюзуудай эдэбхитэй хабаадалгагүйгөөр үнгэрдэггүй юм. Тиимын тула промышленность ба барилгын хүтэлбэриие һайжаруулха асуудалнуудта оронойманай профсоюзна организацинууд анхаралаа тон ехээр хандуулһаниинь яһала ойлгосотой; манай профсоюзууд энэ асуудалые бүгэдэарадай зүбшэн хэлсэжэ байхада тэрэ хэлсэлгэндэ мүн лэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан байна. Хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба албахаагшадай олон тоото суглаанууд дээрэ ажахын байгуулалтын асуудалнууд али бүхы талаараа зүбшэн хэлсэгдэһэн, министерствонүүд болон главкнуудай хүдэлмэридэхи дутагдалнууд шүүмжэлэлдэ ороһон байгаа. Мүн профсоюзуудай хүдэлмэриин дутагдалнууд профсоюзна суглаанууд дээрэ шангаар шүүмжэлэгдэбэ. Профессиональна союзууд ажахын байгуулалтада үшөөл хүсэд эдэбхитэйгээр хабаадалсанагүй гэжэ тэмдэглэгдээ.

Захиргаанай экономическа районуудай жэшээгээр профсоюзуудай хүдэлмэриие шэнэлэн табихада олон асуудалнуудые шиидхэлгын түлөө профсоюзуудай харюусалга дээшэлхэ болоно. Профсоюзууд хадаа үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ ажалшадые бүри олоорнь хабаадуулха, промфинпланнуудые зохёолго ба зүбшэн хэлсэлгэдэ улам эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болохо. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө, предприятинуудай нэгэ жэгдээр ажаллахын түлөө, үйлэдбэриин бусад асуудалнуудые шиидхэхын түлөө, хүдэлмэришэд ба албахаагшадай ажал ба ажаһуудалые дам саашадань һайжаруулхын түлөө тэмсэл ябуулха дүүрэн арга боломжотой болохо юм. Мүн социалистическэ байгуулалтын шалгагдамал арга методынь болоһон мүрысөөе хүтэлбэрилгын хэмжээн дээшэлхэ байна.

Промышленность ба барилгын хүтэлбэриие шэнэдхэн табилга, мүн ленинскэ комсомолой ажал-ябуулгада ехэ шухала үүргэ дүүргэхэ байна. Ленинскэ комсомол болбол коммунистическэ партиин үнэн сэхэ, эдэбхитэй габшагай туһалагшань гээшэ. Гүрэн түрын удхашанартай ехэ ехэнүүд зорилгонуудые дүүргэхэдэ манай комсомол, манай алдарта советскэ залуушуул гайхамшагта үүсхэл оло дахин гаргаһан, ажалай баатаршалгын үльгэр жэшээ оло дахин харуулһан байна. Иимэ үльгэр жэшээ индустриальна шэнэ центрнүүдые болон промышленна хэдэн мянган барилганнуудые бодхоохоодо, шэнэ ба боро газар элдүүрилэн ашаглахада, социализм байгуулха талаар совет арадай хэһэн шэн зоригто бүхы ажалдань харуулагдаһан байгаа. Мүнөө ажахын байгуулалтын бүхы һалбаринуудта үүсхэн зохёохы агуухэ эдэбхи гаргаха арга боломжын ехээр бии болоод байхадань ленинскэ комсомолоор хүтэлбэрилэгдэһэн советскэ залуушуул предприятинууд ба барилгануудай хүдэлмэриие һайжаруулхадань, илангаяа ороной Зүүн зүгтэ экономикые комплексноор хүгжөөхын тула байгаалиин баялигуудые ашаглахадань партийна, советскэ, ажахын эмхинүүдтэ бүри ехэ туһаламжа үзүүлжэ шадаха байна.

Промышленность ба барилгын хүтэлбэриие шэнэдхэн табиха болоод байхадаа ажалшадай депутадуудай Соведүүд, профсоюзууд, комсомол, Коммунистическэ парти эмхидхэлэй айхабтар ехэ хүдэлмэри хэхэ зэргэтэй болоо. Советскэ социалистическэ гүрэнэй хүгжэлтые хүтэлбэрилхэ талаар 40 жэлэй угаа ехэ дүй дүршэл манай партида бии юм. Партимнай арадай ажахын бүхы һалбаринуудта олон тоото кадрнуудые хүмүүжүүлэн табяа, хүдэлмэришэн ангиин, таряашадай, интеллигенциин дундаһаа үйлэдбэриин олон мянган оюун бэлигтэ эмхидхэгшэдые дэбжүүлэн гаргаа.

Советскэ арад бүхыдөө коммунистическэ партиие бүримүһэн дэмжэдэг байна. Манай партиие өөрынгөө дайшалхы манлай гэжэ зүйтэйгөөр тоолодог байна. Манай партиин бүхы ажал-ябуулгань—арадай аша туһын түлөө, тэрээнэй зол жаргалай түлөө тэмсэл мүн гээшэл. Эхэ ороноо хүгжөөхэ ба тэрэнэй хүсэ шадалые бэхижүүлхэ тухай, социалистическэ үйлэдбэриие шууд хүгжөөн дэбжээхэ тухай, ажалшадай ажабайдалые һайжаруулха тухай анхарал оролдолгоһоо ондоо зорилго Коммунистическэ партида байдаггүй юм, ондоо тиимэ зорилго байхашье ёһогүй. Промышленность ба барилгын хүтэлбэриие саашадань һайжаруулха тухай хэмжээ-ябуулганууд эгээл тэрэ зорилгонуудта шэглүүлэгдэнхэй юм. Эдэ хэмжээ-ябуулгануудые зүбшэн хэлсэлгэ Коммунистическэ парти ба совет арадай нягта нэгэдэлэй шэнэ үльгэр жэшээ болобо.

Нүхэдүүд! Бидэнэр гайхамшагта ойдо—бүхы юртэмсые узуурtань хүрэтэр доһолгоһон Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин 40 жэлэй, совет засагай 40 жэлэй ойдо дүтэлжэ ябанабди. «Мүнөө замбуулин дэлхэй дээрэ хоёр юртэмсэ бии юм; худхажа хуймашаһан, хэзээдэшье хоротой хуушан капитализм бии юм, гадна мүнөө дээрээ һулашье һаа, илагдашагүй хүсэтэй байһандаа эрхэ бэшэ дэбжэхэ ёһотой, ургажа байгаа шэнэ юртэмсэ бии юм» гэжэ революциин гал дүлэн соогуур бии болоһон залуу социалистическэ юртэмсын зайлашагүй илаха байһан тухай В. И. Ленинэй тон ехэ этигэлтэйгээр хэлэһыень һанаад үзэгты. (Зохёол, том 33, хууд. 124). Агуухэ Октябриин ойе угтахаяа байхадаа манай эгүүридэ мунхэ багшын шабинар, тэрээнэй һургаалые дахагшад бидэнэр, олон миллион хүдэлмэришэд, таряашад, интеллигентнүүд, бүхы советскэ арад мүнөөдэр иигэжэ хэлэнэбди:

—Бидэнэр хадаа манай Совет ороной оршожо байгаа 40 жэлэй турша соо иимэ ехэ илалта туйлаабди, ороноо хүсэн түгэс социалистическэ гүрэн болгообди, оромнай өөрынгөө хүгжэлтэдэ аргагүй ехэ дэбжэлтэ туйлаа!

Советскэ хүнүүд өөһэдынгөө туйлалтануудаар омогорхоно. Капитализмын гэнжые мулта сохижо, хуули засагаа гартаа абаһан арад хэрбээ мүлжэгшэдгүйгөөр, социалистическэ үндэһөөр ажахыгаа хүтэлжэ байбал, али зэргын ехэ юумэ хэжэ шадаха байһыень эдэ туйлалтануудынь тон тодоор жэшээлэн харуулна.

Мүнөө болоод байхада СССР-эй экономическа ба соёл болбосоролой амжалтануудые, бусад оронуудта жэшээ харуулха манай хүсые хилын саанахи эгээ хорото дайсадуудшье арсажа шадахаяа болинхой.

Манай амжалтанууд айхабтар ехэ байна гээшэ. Тиигээд бидэнэр, советскэ хүнүүд хадаа туйлаһанаараа һанаагаа амардаггүйбди, «урдынгаа дүршэлөөр олоһон шадабаридаа һанаагаа амархагүй, харин **заабол урагшаа** зорихо, **заабол ехые** туйлаха, хүнгэн зорилгонуудые шиидхэжэ һураад, хүндэ зорилгонуудые шиидхэжэ заабол һураха. Тэрэгүй һаа, ямаршье дэбжэлтэ байха арганьгүй, социалистическэ байгуулалтадашье дэбжэлтэ байха арганьгүй» гэжэ В. И. Ленинэй орхиһон һургаал бидэнэр хододоо һанажа ябадагбди. (Зохёол, том 28, хууд. 172).

Амжалтатайгаар урагшаа дабшахын тулада ажал хүдэлмэриин ба хүтэлбэриин хуушарһан формонуудай ба арга методүүдэй хойноһоо аһалдахагүй, харин ажабайдалаар үсэд урагшаа дэбжүүлэгдэжэ байгаа шэнэ юумые хүгжөөхэ хэрэгтэй. Арадайнгаа ажахын хүгжэлтэдэхи улам хүсэтэ аргануудые ашаглахын тулада бидэнэрэй мүнөө шухала болгожо табиха шата юун байнаб гэхэдэ, промышленность ба барилгын хүтэлбэриие дам саашадань һайжаруулха хэрэг болоно. Нүхэд депутадууд, энэ асуудал шухала болоһон асуудал юм, энээниие удаарүулангүй шиидхэхэ хэрэгтэй.

Коммунистическэ парти ба советскэ арад манай байгуулалтын ехэ ба орёо зорилгонуудые оло дахин шиидхэһэн байна. Тиигээд шэнэ зорилгонуудые шиидхэхэ бүридэ бидэнэй хүсэн улам нэмэдэг, арад түмэнэй үүсхэн зохёохы эдэбхи хэшээл хүгжэн дэбжэдэг юм. Энэнь манай урагшаа дабшалтые түргэдхэдэг, ороной арадай ажахын хүгжэлтэдэ шэнэ амжалтануудые туйлаха ябадал хангадаг байгаа.

Һүүлэй үедэ парти ба правительствын зохёоһон хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ зуураа хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ советскэ арадай ехэ амжалта туйлаһаниинь бүгэдэндэ һайса мэдээжэ. Эдэ амжалтанууд ехэнхидээ хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэг һайжаруулһанай, түсэблэлгын гурим хубилгаһанай, колхознигуудай, МТС-үүд ба совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй материальна урмашуулгые дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые бэелүүлһэнэй ашаар туйлагдаһан байна. Мүнөө хүдөө ажахыда үйлэдбэриин түсэбүүдые сэхэ нютаг нютагуудтань зохёодог болоо. Энэнь колхозуудай, МТС ба совхозуудай эдэбхи хэшээлые, урма зоригые ехэ болгоо. Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар бэелүүлэгдэһэн ехэ хэмжээнүүдэй дунда шэнэ ба боро газарые элдүүрилэн ашаглалга тусгаар һуури эзэлнэ. Энэ ажал тон богони болзорто орооһо таряа абалгые элитэ ехэдхэхэ арга манда олгоо.

Гурбан жэл гээшэмнай багахан болзор. Гэбэшье, энэ үедэ хүдөө ажахыһаа ашаг шэмэ нилээд ехээр абтаһан байна. 1953 онтой жэшээлбэл 1956 ондо 1 миллиард 300 миллион пүүд таряа талхан ехээр бэлэдхэгдээ; һүн—6 миллион 700 мянган тонно; мяхан—664 мянган тонно; хартаабха—2 миллион 900 мянган тонно; овощь—1 миллион 400 мянган тонно ехээр бэлэдхэгдээ.

Хүдөө ажахын хүтэлбэриие шэнэлэн табихын хажуугаар захиргаанай ба бэлэдхэлэй аппарат бага болгогдоһон байгаа. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада хүдөө ажахын органуудай аппарат ниилээд хороогдоо. Районуудта хүдөө ажахын таһагууд үгы болгогдоо, бэлэдхэлэй аппарат нилээд хороогдоо. Гэбэшье, хүдөө ажахыһаа ашаг шэмэ һураггүй ехээр абтадаг болоо.

Манай промышленность хүдөө ажахыда орходоо хэзээдэшье һайнаар хүдэлдэг байһан юм. Яахадааб

*(Үгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)*

# ПРОМЫШЛЕННОСТЬ, БАРИЛГА ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ ХЭРЭГЫЕ СААШАДАНЬ ҺАЙЖАРУУЛХА ТУХАЙ

*СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сесси дээрэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэлэй түгэсхэл*

гэхэдэ, эндэхи үйлэдбэри һуҫаггүй эмхитэй байдаг. Шэнэдхэн хубилалта болоһоной һүүлээр, үүсэл эдэбхи нютагуудай мэдэлдэ үгтэһэнэй һүүлээр советскэ промышленность бүри ехээр дэбжэжэ байһаниинь арсалтагүй.

Манай ороной арадай ажахын дэбжэлтын ехэ хурдабшалал, арад зоной ажабайдалай эрид һайжаруулга ябадал хүндэ индустрие булюу ехээр хүгжөөхэ гэһэн ленинскэ хараа шугамые партиин хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлһэнэй ашаар туйлагдадагые промышленность ба барилгын хүтэлбэрилгые хубилгахадаа хараадаа абаха ёһотойбди. Арадай ажахые холын харатайгаар, юрэшье түсэблэхэдээ, мүн түбэй ба нютагай органуудай бүхы хүдэлмэридэ энэ хараа шугамые эрид сэхээр бэелүүлхэ ёһотойбди. Зүбхэн лэ хүндэ индустрие али бүхы талаарнь ехээр хүгжөөжэ байхада хүнгэн промышленностиин бүхы һалбаринуудые, хүдөө ажахые хүгжөөхэ шухала эрхэ нүлөөнүүд бии болодог гэээшэ. Үйлэдбэрилэлгэдэй промышленна продукциин хүн бүхэндэ хүрэхэ талаар эгээн хүгжэнги капиталистическэ оронуудые түүхын тон богони болзорто хүсөөд, ахижа гараха гэһэн экономическа гол зорилгые XX съездын шиидхэбэринүүд дотор манай парти түсэглэ онсолон табиһан байгаа. Тиигээд хүндэ промышленностие дам саашадань хүгжөөн дэбжээнгүйгөөр энэ экономическа гол зорилгоё амжалтатайгаар дүүргэжэ шадахагүйбди.

Нүхэд депутадууд! Манай ороной промышленность ба барилгын хүдэлмэриие дам саашадань һайжаруулха асуудалые хилын саанахи оронуудта ехээр һонирхоһон, анхаралаа эхээндэ ехээр табиһан байна. Элидхэлэй тезисүүдтэ, мүн тэдээниие бүгэдэарадай дунда зүбшэн хэлсэлгэдэ тайлбари үгэхэ зуураа социалистическэ лагериин хэблэлэй органууд, капиталистическэ оронуудай түрүү үзэлтэй хэблэл хараалагдаһан эдэ хэмжээ-ябуулганууд СССР-эй социалистическэ экономикые дам саашадань хүгжөөлгэдэ шэнэ шата боложо үгэхэ, ажахын социалистическэ системын булюу һайн байһыень харуулна гэжэ бэшэнэд. Гүрэнэй хүтэлбэридэ, нииитын социалистическэ үйлэдбэриие хүтэлбэрилгын эгээн зохид формонуудые бэдэржэ олохо хэрэгтэ манай советскэ байгууламжа бүхы ажалшадай эдэбхитэй хабаадалтые хангадаг байна. Тиигээд гүрэнэй байгууламжын шухалын шухала асуудалнуудые бүгэдэарадай дунда зүбшэн хэлсэлгэ советскэ байгууламжын үнэхөөрөө демократическа удха шэнжые тодорхойлон харуулна гэжэ хилын саада тээхи манай ханинар тэмдэглэнэ.

Буржуазна хэблэлые абажа үзэбэл, Советскэ Союз дотор ажахын байгуулалтын тон шухала асуудалнуудые бүгэдэарадай дунда болотоор зүбшэн хэлсэдэг ёһые уншагшадһаа тэндэхи олонхи газетэнүүд ба журналнууд нюуха гэжэ оролдоно. Энэшье тушаан болоһон ябадал бэшэ. Юуб гэхэдэ, Советскэ Союз дотор демократи үгы юм гэжэ хэлэнэйнгээ шалашагүй хашхаралдажа байдаг буржуазна журналистнуудай промышленность ба барилгын хүтэлбэриие һайжаруулха үндэһэн шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ арад зоной бүгэдөөрөө хабаадаһан үнэн баримтые уншагшадаа мэдээсэхээ айна ха юм.

Хэды тиимэшье һаа, буржуазна хэблэл Советскэ Союз дотор бэелүүлэгдэжэ байгаа хэмжээ-ябуулганууд тухай оройдоо дуугай гараха арганьгүй. Өөрынгөө һанадагай ёһоор, буржуазна бодолоорой хэжэ байгаа хубилалтануудые сэгнэхэ гэжэ хэдэн мэдүүлгэнүүдые зарим авторнууд хэнэн байна. Мүн тон мууда хүхюутэй, харатай амиталшье бии. Тэдэнэр шухала асуудалнуудые үнэн сэхэ руунь хаража үзэхын орондо элдэб эсын худал хуурмаг зар тунхаг табиха, хардалга гүрдэлгэ хэжэ һэдэлгэ гаргана. Жэшээлхэдэ, «Пополо» гэжэ итальянска газетэ Советскэ Союзай хараалжа байгаа хэмжээ-ябуулганууд «экономическа түсэблэлгын советскэ системын һүүлэй үедэ буруутажа байһыень гэршэлнэ» гээд бэшэһэн байна.

Советскэ экономико хэзээшье буруутаагүй юм, буруутахашьегүй юм, яахадааб гэхэдэ, тэрэ хадаа капиталистическэ экономикые һандаргадаг харша хажар зүрилдөөнүүдгүй, түсэбтэ социалистическэ экономико ха юм гэжэ энэ газетын господинуудта хэлэхэ хэрэгтэй. «Пополо» газетын худалша бэшээшэдэй һанамжань капиталистическэ системые үмөөрэгшэд, тэдэнэрэй һанал бодолой буруутажа байһыень харин гэршэлнэ. **(Альга ташалга).**

Энэ мэтын үгэнүүдэй буржуазна газетэнүүдтэ үзэгдэдэгынь маниие гайхуулнагүй. Харин маниие ондоо юумэ гайхуулна,—эдэ мэтын өөдэгүй тулюур үгэ хэлэхэ дуратайшуул яагаа үсөөршоо гээшэб. Урдань манай түсэбүүдые шоо үзэжэ шобто харадаг, тэдэнэй бүтэмжэдэ һэжэглэдэг хүнүүд буур шабар газарай бузар муухай мөөгэ мэтэ олон байдаг бэлэйл. Теэд үдэр сагай үнгэрхэ бүри советскэ түсэбүүд амжалтатайгаар дүүргэгдэдэг, үлүүлэн дүүргэгдэдэг байжа, буржуазна газетэнүүдэй «абаралшадай» тэнэг абаралаа буулгаха дурыень үгы болгоһон байна бшуу.

Буржуазна хэблэлэй зарим органууд манай экономическа хүгжэлтын түсэбүүд дотор бүтэмжэгүй юумэ олохо гэжэ хэдышье оролдобол, боломоор сэгнэлтэ үгэжэ ядахагүй баатай болоно. Хүтэлбэриие һайжаруулха тушаа хараалагдаһан түсэбые Советскэ Союзай бэелүүлхэдэнь «Россида ажабайдал нилээд һайжарха ёһотой» гэһэн тобшололые өөрынгөө тайлбари соо «Юнайтед Пресс» гэжэ американска телеграфна агентство хэнэ. «Хараалагдаһан түсэб болбол» гушан жэлэй амгалан тайбан байдалай турша соохи советскэ обществын бэелүүлһэн эгээн ехэ хубилалта» мүн гэжэ «Йоркшир пост» гэжэ английска газетын коментатор Рэгленд гэгшэ тэмдэглэнэ.

«Хараад үзэгты: эдэмнай централизацяа үгы хэжэ байна гэжэ халирхай һэбхи хүн хэлэжэ магад. Тиигээд энэ асуудалые һайса шэнжэлжэ үзэбэл тон гансахан иимэ тобшолол хэжэ болоно: эндэмнай централизмые экономическа процесс боложо байһан газарта шууд дүтэлүүлхэ гэхэ гү, али централизациие урданайхиһаа багаар бэшэ, харин ехээр бэелүүлхэ зорилготой юумэ хэгдэжэ байна гэһэн тобшолол хэжэ болоно» гэжэ манай дайсадай муухай сэдьхэлые баримталдаг американска радио мэдүүлһэн байгаа. Энээндэнь мүн анхарал табилтай.

Энэ мэдүүлгын авторай юу хээ ойлгодог байһыень тэмдэглэмээр. Үнэхөөрөөшье бидэнэр хадаа арадай ажахые хүтэлбэрилхэ тушаа ленинскэ заабариһаа—демократическа централизмын заабариһаа урданшье арсаагүй һэмди, мүнөөшье арсахаяа байнагүйбди. Демократическа централизмын гол ёһон ажахые гүрэнэй түб газарһаа хүтэлбэрилгые ажалшан олониитын зохёохы хэшээл хүгжөөлгэтэй эгээн ехээр тааруулха арга боломжо олгоно. **(Альга ташалга).**

Советскэ Союзай экономико түб газарһаа түсэблэхэ үндэһэн дээрэ байгуулагдадаг. Энэнь промышленна ба хүдөө ажахын томо үйлэдбэриие амжалтатайгаар хүгжөөхэ, тэрээниие холын хараатайгаар залан ударидаха, ашатай үрэтэйгөөр хүтэлбэрилхэ арга олгоно.

Бидэнэр Советскэ Союзай, агууехэ Хитадай, арадай демократиин бүхы оронуудай олон жэлэй дүй дүршэлөөр шалгагдаһан социалистическэ хүгжэлтын ленинскэ замаар ябаа һэмди, саашадаашье ябахабди. Эгээл энэ харгы бидэнэрые арюун нангин уг зорилго тээшэмнай—коммунистическэ обществын байгуулалта тээшэ хүтэлэн абаашана. Тэрэ обществын байгуулагдахада хүн хадаа ажаллахадаа, ажаһуухадаа бүхы хэрэгтэй юумэээр хангагдажа байха болохо юм. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Советскэ арад Коммунистическэ партиие, Советскэ правительствые хэзээдэшье эдэбхитэйгээр дэмжэдэг байһан юм, мүнөөшье дэмжэдэг. Мүнөө үедэ манай арад партяа тойрон хэзээ хэзээнэйхиһээ нягтаар жагсанхай. Энэнь манай орон дотор хэгдэжэ байгаа бүхы ажал хэрэгүүд дээрэһээ харагдана. Шэнэ ба боро газарые элдүүрилэн ашаглалга, зургаадахи табанжэлэй тон шухала барилгануудые бодхоолго гэхэ мэтын парти, правительствын хараалһан хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлгэдэ советскэ хүнүүдэй али зэргын нэгэ һанаатайгаар хабаадалсаһыень, мүн парти, правительствын бэелүүлһэн бусадшье хэмжээ-ябуулгануудые советскэ арадай али зэргын халуунаар дэмжэһыень һанаад үзэгты. 1958 онһоо эхилээд шэнэ урьһаламжануудые гаргахаяа болихо тухай, хуушан урьһаламжын түлөө түлөөһые хорин жэлээр хойшолуулха эрхэ гүрэндэ үгэхэ тухай КПСС-эй ЦК-гэй, Министрнүүдэй Соведэй шиидхэбэри ажалшадай эдэбхитэдэй дэмжэлгын ашаар абтаһан байгаа. Яахадааб гэхэдэ, энэ шиидхэбэри Совет гүрэнэй аша туһада, бүхы советскэ арадай аша туһада хүсэд тааралдана. Иимэ хэмжээ-ябуулгые имагтал арад зонойнгоо найдабарида дүүрэн хүртэһэн правительство, арад зонойнь хизааргүйгөөр этигэн найдадаг парти бэелүүлжэ шадаха байна. Арад зон хадаа Коммунистическэ парти болбол манай Эхэ ороной хүсэ шадалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ, советскэ арадай байдалые һайжаруулха хэрэгтэ хамаг хүсэеэ үгэхэ гэжэ олон жэлэйнгээ дүй дүршэл дээрэһээ мэдэдэг болонхой. **(Нэрьемэ альга ташалга).** Буржуазна хэдэн олон ажал-ябуулагшад урьһаламжа тухай манай гаргаһан шиидхэбэри тушаа элдэб эсын худал хуурмаг үгэ тараана. Советскэ Союз мүнгэнэй талаар хүшэр хүндэ байдалда ороод, иимэ шиидхэбэри гаргаа юм ха гэхэ мэтээр тэдэнэр хэлсэнэ. Тиигээд энэнь мүнөөхил ходо татажа байдаг хашартай, шэхэнэй шэлээн болоһон хуушан дуунуудынь ха юм.

Манай ороной мүнгэн сангай байдал бата һайн юм. Урьһаламжын талаар эдэ хэмжээ-ябуулганууд арад зоной аша туһада, манай гүрэнэй аша туһада хэгдээ юм. Яахадааб гэхэдэ, эдэ хэмжээ-ябуулганууд ороной экономикын дам саашадаа хүгжэхэдэнь, советскэ хүнүүдэй ажабайдалай улам һайжархадань туһалха, гэр байра, һургуули, больница болон соёл болбосоролой-ажаһуудалай эмхи зургаануудые барихадань, арадай хэрэглэлэй эд бараа бүри ехээр гаргахадань, советскэ хүнүүдэй культурна эрилтые үлэмжэ һайнаар хангахадань жэлһээ жэлдэ улам ехээр зөөри зөөшэ табиха арга боломжо манай гүрэндэ олгохо байна. **(Альга ташалга).**

Капиталистическэ байгууламжын оршон байдалда бишыхан бүлэг хүрэнгэтэн ажалшадые мүлжэжэ, өөһэдөө амар амгалан ажаһуудаг гээшэ. Тиигээд капиталистическэ байгууламжые үмөөрэгшэ буржуазна дахуулшад, шар шабхаруунууд гүрэнэй дотоодын урьһаламжанууд тушаа дурадхалые советскэ хүнүүдэй нэгэн һаналаараа яахадаа дэмжэжэ байһыень заяандаашье ойлгохогүйл.

Советскэ хүнүүд коммунистическэ ушар ёһо мэдэдэг байхаар хүмүүжүүлэгдэнхэй юм. Тэдэнэр бүхы обществын амгалан һайн байгаа һаань хүн бүхэншье амгалан һайн байха гэжэ һайса ойлгодог. Тиимын тула урьһаламжануудай түлөө түлбэринүүдые хойшолуулга ороной баялигые ехэ болгоходо, Совет гүрэнэй үйлэдбэриин хүсэнүүдые хүгжөөхэдэ, советскэ хүнүүдэй ажабайдалые бүри һайжаруулхада туһалха гэжэ һайн мэдэдэг туладаа эдэ мэтын хэмжээ-ябуулгануудые арад зон бүхыдөө, үбгэн залуугүй, һайшаан дэмжэдэг байна. **(Альга ташалга).** Советскэ хүнүүд гүрэнөө дам саашадань бэхижүүлхэ хэрэгтэ туһалхадаа бүхы арадайнгаа ажабайдалые һайжаруулхада туһална, тиимэһээ өөһэдынгөө хубиин байдалые һайжаруулалсана. Манай хүнүүд өөрөө баяжахын тула нөөсэ хэдэггүй. Тэдэнэр урьһаламжа захихадаа гүрэндөө туһа хүргэдэг юм. Урьһаламжа захихадаа ушар ёһоо мэдэн, һайн дураараа захидаг байна. Яахадааб гэхэдэ, тэрэ зөөринь советскэ экономикые хүгжөөхэ, хүсэтэ индустри, оньһожоруулагдаһан хүдөө ажахые байгуулха, советскэ арадай ажабайдалые һайжаруулха хэрэгтэ зорюулагдана. Экономикын саг үргэлжэ дэбжэжэ байхада манай обществын бүхы хүсэ шадал ургана, арад зоной ажабайдал һайжарна. Гүрэнэй тэдхэмжэ тухай хуули, бага салинтай хүдэлмэришэд ба албахаагшадай салингые ехэ болгохо, һуралсаһанай түлөө түлбэриие болюулха, субботын ба һайндэрэй урда тээ хүдэлмэриин үдэрые хороохо, түрэхэ эхэнэрнүүдэй амаралтые ехэ болгохо ба бусад хэмжээ-ябуулганууд арад зоной байдал һайжаруулха зорилготойгоор һүүлэй үедэ бэелүүлэгдэһэн байна.

Зургаадахи табанжэл соо хүдэлмэришэд ба албахаагшадые байн байн 7 часай хүдэлмэриин үдэртэй, нүүрһэнэй ба хадын малтамалай промышленностиин газар дооро хүдэлдэг гол мэргэжэлэй хүдэлмэришэдые зургаан часай хүдэлмэриин үдэртэй болгохо хэмжээ-ябуулгануудые зохёон бэелүүлхэ даалгабари партиин XX съезд СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ үгэһэн байгаа. Съездын энэ заабариин ёһоор недондо жэл Донбасста газар дорохи ажалда хүдэлмэриин үдэр хороогдоһон байна. Хара металлургиин уурхайнуудта, металлургическа ба коксохимическэ предприятинуудта мүнөө жэл хүдэлмэриин үдэрые хороохо гэһэн шиидхэбэри һая абтаа. Мүн бусадшье бүхы һалбаринуудаар эдэ бүхы хэмжээ-ябуулганууд зохёогдожо байна.

Арад түмэнэй ажал хүдэлмэреэр байгуулагдаһан хүсэ ехэтэ социалистическэ экономико болбол Советскэ Эхэ оронойнай дам саашадаа һалбаран хүгжэлгын, ажалшан олоной амар амгалан зол жаргалтай байлгын эшэ үндэһэниинь мүн. Манай общество ерээдүйнгөө байдалые этигэл найдабаритайгаар хаража, өөрынгөө Коммунистическэ һаруул һайхан үглөөдэр тээшэ дабшажа ябана. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Нүхэд депутадууд! Таанар, советскэ арадай һунгамалнууд, промышленность ба барилгын хүтэлбэриие дам саашадань һайжаруулха тухай асуудалай зүбшэн хэлсэлгые түгэсхэхэ, манай социалистическэ Эхэ ороной бүрин түгэс хүгжэхын тула айхабтар ехэ арга боломжо бии болгохо—тиимэ шиидхэбэри гаргаха болонот. Манай ороной баялигые бии болгоһон, тэрээниие урагшань дабшуулжа ябаһан эсэшэ сусашагүй ажалша советскэ арад эдэ шиидхэбэринүүдыетнай хүлеэжэ байна.

Манай амжалтанууд жабхаланта ехэ юм. Советскэ Союзай социализмын ори гансахан орон бэшэ болоод байхадань энэ амжалта бүришье гайхамшагта ехээр үзэгдэнэ. Мантай хамта арадай Хитад, 900 миллион хүниие нэгэдүүлэгшэ социалистическэ лагериин бүхы оронууд гар гараа барисалдан ябана. Шэнэ юртэмсэ, коммунизмын юртэмсэ бадаран мандажа байна. Тиигээд энэ юртэмсэ илагдашагүй юм, нүхэдүүд. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).** Энэ юртэмсэ хадаа капиталистическэ арьяатаниие айлган шэшэрүүлнэ. Тиигээд, империалистнуудай хэдышье галзууржа байгаа һаа, манай социалистическэ лагерьта эсэргүү эли, далда хэдышье добтолго хэжэ байгаа һаа, хүн түрэлтэнэй гэгээн һаруул ерээдүй тээшээ—коммунизм тээшэ зорижо ябаашадамнай һаад хэжэ шадахагүй. **(Нэрьемэ удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Агууехэ Ленинэй шэрээн хатуужуулһан баатар Коммунистическэ партяар ударидагдаһан Россин хүдэлмэришэн анги 40 жэлэй саада тээ социалистическэ революциин тугые, капиталистическэ богоолшолгын зэбүүрхэмэ хүшэр хүндэ гэнжэһээ ажалшадые сүлөөрүүлгын тугые, арадуудай эб найрамдалай, зол жаргалай түлөө тэмсэлэй тугые үндэр дээрэ мандуулһан байгаа. Мүнөө энэ туг доро Европын ба Азиин олон тоото арадууд хойшолонгүйгөөр жагсаад байна. **(Альга ташалга).** Нүхэдүүд, үльгэр жэшээ гээшэ айхабтар ехэ хүсэтэй лэ. Тиигээд капитализмда орходоо социализмын дээрэ байһаниинь харуулжа, коммунистическэ общество байгуулгада манай амжалтануудые арьбадхажа, Агууехэ Октябриин тугые саашаншье үндэр дээрэ мандуулжа ябаял! **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Социализмые эгээн түрүүн байгуулаад, коммунизмын илалта тээшэ этигэлтэйгээр зорижо ябаа Агуухэ советскэ арад мандаха болтогой! **(Нэрьемэ удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Хүсэн түгэс социалистическэ лагериин бүхы оронуудай арадуудай хани барисаан, бата нэгэдэл мандаха болтогой! **(Нэрьемэ удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай түлөө тэмсэл мандаха болтогой! **(Нэрьемэ удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Марксизм-ленинизмын туг доро урагшаа зорижо ябаа советскэ арадай дайшалхы манлай—Советскэ Союзай Коммунистическэ парти мандаха болтогой! **(Нэрьемэ удаан үргэлжэлһэн альга ташалга. Булгадаа хүл дээрээ бодоно).**

***

Москвада, Кремлиин Ехэ ордон соо СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сесси майн 8-да хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ. Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани үглөөгүүр боложо, Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо депутат **П. Т. Комаров** түрүүлэгшээр һууба. Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадаа һайжаруулха тухай нүхэр Н. С. Хрущевой хэһэн элидхэл зүбшэн хэлсэгдэжэ эхилбэ.

Тус элидхэлэй тезисүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ зорюулагдаһан, Ленинградай предприятинуудай, барилганuудай суглаануудта миллион шахуу ажалшад хабаадажа, хэдэн мянган хүн үгэ хэлэһэн байна гэжэ депутат **Ф. Р. Козлов** (Ленинград) хэлээ.

Украинска республикын ажалшад нүхэр Хрущевой элидхэлэй тезисүүдые урма баяртайгаар угтажа, нэгэн һаналаар дэмжээ гэжэ депутат **Н. Т. Кальченко** (Украинска ССР) онсолон тэмдэглээ.

Ороноо хүгжөөхэ гол шухала асуудалнуудые шиидхэхэ болоходоо парти, правительствомнай хододоо арад зонтоёо зүбшэн хэлсэдэг гэжэ депутат **И. В. Капитонов** (Московско область) ханангяар тэмдэглээ. Мүнөөшье арадайнгаа ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгые хубилгаха болоходоо, партимнай зүбшөөл һуран арадтаа хандаба. Энэмнай ажал хэрэгтээ эгээл ленинскэ ёһоор хандаһан үльгэр жэшээ гээшэ.

Нютаг нютагуудта байжа, демократическа централизм тушаа Ленинэй һургаалые баримталан промышленность, барилгын хэрэгые хүтэлбэрилдэг болохо тухай дурадхалые Узбекистанай ажалшад бүгэдөөрөө һайшаагаа гэжэ депутат **С. Камалов** (Узбекистан) хэлэбэ.

Ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгэй хубилгагдахада, хүбэн ургуулха хэрэгые саашадаа һайжаруулха гэһэн манай республикын гол зорилго бүри амжалтатайгаар шиидхэгдэхэ юм гэжэ нүхэр Камалов хэлээ.

Республикын арадай ажахые саашадаа хүгжөөхэ тухай, техническэ кадрнуудые бэлэдхэхэ тухай асуудалнуудта депутат **К. Т. Мазуров** (Белорусска ССР) тоггожо хэлэбэ.

Советскэ Азербайджанай тогтоогдоһоор энэ жэлдэ 37 жэл гүйсэбэ гэжэ депутат **И. Д. Мустафаев** хэлэнэ. Революциин урда тээхи үетэй сасуулбал республика дотор бүтээгдэдэг промышленна продукциин хэмжээн 12 дахин ехэ болоо, хүдөө ажахы хүгжэн һалбараа. Республикын промышленностиин гол һалбари болохо нефтиин промышленностиие хүтэлбэрилхэ хэрэгые һайжаруулха тухай асуудалда депутат Мустафаев удаан тоггожо хэлээ.

Казахстанай Совнархозой зарим нэгэдэлнүүдые, управленинүүдые промышленностиин эгээл ехээр хүгжэһэн нютагуудта байрлуулхаар хараалагдаба гэжэ депутат **Д. А. Кунаев** тэмдэглээ.

— Свердловско область гээшэ олон һалбаритай промышленностьтай, томо индустриальна район юм гэжэ депутат **А. П. Кириленко** хэлэбэ. Областиин предприятинууд жэлэй туршада хэдэн миллиард түхэригэй продукци бүтээн гаргадаг. Ажахые шэнээр хүтэлбэрилдэг гуримаи бэелүүлэгдэжэ, бии байһан дутагдалнуудай усадхагдахада гол шухала продукцинууд нэгэ хахад дахин ехээр бүтээгдэдэг боложо, жэлэй туршада олон миллион түхэриг арьбалагдаха байна.

*СССР-эй Оборонын Министр...*

# П Р И К А З

**1957 оной майн 9. № 83. Москва**

Нүхэд солдадууд, матросууд, сержантнууд, ст... нанууд!

Нүхэд офицернүүд, генералнууд, адмиралнууд!

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хаб... һан нүхэд!

Советскэ арад, тэрэнэй шэн габьяата Зэбсэгт... сэнүүд Советскэ Союзай Коммунистическэ пар... хүтэлбэри доро тэмсэн, фашизмда эсэргүүсэһэн... дуудтай, оронуудай арминуудтай, хүсэеэ нэгэд... 12 жэлэй урда тээ немецко-фашистска булимтар... дые үй бута сохижо, бүхэдэлхэйн-түүхэтэ илалт... лаһан байна.

Эхэ оронойнгоо нэрэ хүндын, эрхэ сүлөөгэй, даанхай байдалай түлөө, фашистска богоолшол... хүн түрэлтэниие абархын түлөө тэмсэлдэ сов... арадай, тэрэнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэйнь гаргаһан... ехэ баатаршалга тухай һайхан дурасхаалые сов... хүнүүд, бүхы дэлхэйн ажалшад хэтэ мүнхэдөө... зүрхэндөө хадагалжа ябаха юм.

Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ советскэ арад Комм... тическэ партиие тойрон нягтаар жагсажа, соци... тическэ ажахыгаа, наука болон соёл болбосо... хүгжөөхэ, советскэ хүнүүдэй ажабайдалые һ... руулха хэрэгтэ шэнэ амжалта туйлаһан байна.

Эбтэй эетэйгээр зэргэ оршохо гэһэн Ленинэй... гаалда үнэн сэхэ Советскэ правительство уласхо... дын шахардуу шанга байдалые һулаоруулжа, эб... рамдал бэхижүүлхэ, бүхы арадуудые хани бар... тай болгохо гэһэн гадаадын политика эрид шууд... лүүлнэ.

Гэбэшье, Советскэ Союзай эб найрамдалай шэ... тэй дурадхалнуудые бэелүүлхэ гэхэдэнь, империа... тическэ правительствонууд ондоо гүрэнүүдтэ до... хо хараатай политика ябуулжа, һаалта хэнэ. Тэ... ажалшадай аша туһын түлөө багаханаа... оролдоногүй.

Эдэ бүгэдые хараадаа абан, советскэ арад, тэ... Зэбсэгтэ Хүсэнүүдынь хадаа булимтархы һана... хархисуудай хорото ябуулгые хёрхоор адаглан,... нойнгоо өөрыгөө хамгаалха шадалые али бол... бэхижүүлнэ.

Армиин, Авиациин, Флодой сэрэгшэдые Ила... һайндэртэй дашарамдуулан амаршалжа, баяс... хүргөөд, дайшалхы техникэ болон буу зэбсэг шуу... хэрэгтээ, мүн дайшалхы дүй дүршэлөө, түгэс б... хэлээ дээшэлүүлхэ хэрэгтээ шэнэ амжалта т... хыень хүсэнэб.

Илалтын һайндэрөөр дашарамдуулан захирна...

Манай Эхэ ороной столица Москвада, союзна... публикануудай столицануудта, мүн герой—горо... Ленинградта, Сталинградта, Севастопольдо, Од... дэ мүнөөдэр, майн 9-дэ, артиллерийскэ хорин бу... гаар салют хэхэ.

Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай б... лай түлөө ами наһаяа үгэһэн геройнууд хэтэ мүн... алдаршаг!

Агуухэ советскэ арад, тэрэнэй гайхамшагта... сэгтэ Хүсэнүүдынь мандаха болтогой!

Советскэ правительство мандаха болтогой!

Манай бүхы илалтануудые эмхидхэн зоригжу... ша Советскэ Союзай Коммунистическэ партида... соло!

**СССР-эй Оборонын Министр**
**Советскэ Союзай Маршал Г. ЖУК...**

## Н. С. Хрущев Хитадай журналистнуудтай хөөрэлдэб...

Сюй Чжу-чен түрүүтэй Хитадай Арадай Респ... кын журналистнуудай делегаци СССР-тэ ерээд... на. КПСС-эй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Н. С. ...щев тус делегациин гэшүүдтэй, тэрэшэлэн саг ...жэ Москвада байдаг, «Женьминьжибао» газ... болон Синьхуа агентствын корреспондентнуу... майн 8-да уулзажа хөөрэлдөө.

Нүхэдэй ёһоной, хани халуун оршон байд... үнгэрһэн хөөрэлдөөнэй үедэ Хитадай журналист... Советскэ Союзда уриһанайнь түлөө гүн... баясхалан хүргөөд, Советскэ Союзай дотоо... мүн уласхоорондын байдалтай холбоотой х... асуудалнуудта харюу үгыт гэжэ Н. С. Хрущ... гуйһан байна.

Хоёр час шахуу үргэлжэлһэн хөөрэлдөөндэ Х... дай журналистнуудай табиһан бүхы асуудалну... Н. С. Хрущев харюусаа.

(ТАСС).

## Термоядерна буу зэбсэгэй туршалгые ... түргэн болюулхын түлөө тэмсэе!

### Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Сове... президиумэй коммюнике

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй бюро ... линдэ сесси хэжэ, ядерна буу зэбсэгэй турша... болюулха тухай уряал 1957 оной апрелиин 2-то ... гаһан байна. Ехэ ехэ эрдэмтэд мэдүүлгэ хэжэ, яд... буу зэбсэгэй туршалгын аюул тухай тодорхой ш... мэдээнүүдые толилоо. Гадна, иимэ туршалгануу... болюулха тухай уряалнууд олоор гараа.

Олоной дунда хүндэтэй болоһон, атомай тал... мэргэжэһэн 18 немец эрдэмтэд, Бертран Рас... Альберт Швейцер болон Фредерик Жолио-К... гэгшэд, мүн шажан мүргэлэй элитэ ехэ ажал... лагшад хэлэһэн үгэнүүд соогоо атомна турша... аюулые онсолон тэмдэглээд, арадуудые, правител... вонуудые һэргымжэлээ гэжэ Эб найрамдалай Б... дэлхэйн Совет ханангяар тэмдэглэнэ.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй бюро... уряалые элдэб олон ороной ажалшад дэмжэнэ. Я... на буу зэбсэгэй туршалгые болюулха тухай дур... хал оруулһан гү, али тиимэ туршалгые болюул... хүсэжэ байһан правительствонуудые олониитэ ... али болохоор дэмжэжэ, туршалгые хорюулхаһаа ... саһан гү, али маргажа байһан правительствонуу... нүлөөлхэ ёһотой.

Термоядерна буу зэбсэгэй туршалгые дары түр... болюулхын түлөө тэмсэе!

**ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ БҮХЭДЭЛХЭЙН СОВЕД... ПРЕЗИДИУ...**

1957 оной майн 6.

**Редактор Д. Л. ЛОБСАНОВ.**

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74. отв. секретаря— 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности —34-05, местной информации и писем —24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00420. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 2159.